

DE IMPACT VAN DE CORONAPANDEMIE OP DE OVERGANG VAN HET ONDERWIJS NAAR DE ARBEIDSMARKT

ACHTERGRONDDOCUMENT BIJ MONITOR 3

seo • economisch onderzoek

VERWEY Instituut
JONKER

AUTEURS

HENRI BUSSINK, TOBIAS VERVLIET, BAS TER WEEL (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK) & SUZAN DE WINTERKOÇAK, INTI SOETERIK, RUTH YOHANNES (VERWEY-JONKER INSTITUUT)

MET SUBSIDIE VAN

AMSTERDAM, DECEMBER 2021

SEO-notitie nr. 2021-120

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2021 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roeterstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 525 1630
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl

Inleiding

Dit achtergronddocument beschrijft de uitkomsten van de derde monitor in het onderzoek naar de impact van de coronapandemie op de overgang van het onderwijs naar de arbeidsmarkt.¹ Dit onderzoek geeft een kwantitatief beeld van baankansen van verschillende cohorten afgestudeerden en schoolverlaters. Het kwantitatieve beeld wordt aangevuld met resultaten uit interviews met jongeren die inzicht geven in de succes- en faalfactoren die zij ervaren bij hun zoektocht naar een baan. Daarnaast bestaat deze monitor uit een infographic waarin de belangrijkste resultaten worden samengevat.

De derde monitor richt zich zowel op jongeren die vlak voorafgaand aan de eerste lockdown van maart 2020 de arbeidsmarkt opkwamen (cohort 2018-2019, ook onderdeel van monitor 1 en 2) als op jongeren die na de zomer van 2020 zijn uitgestroomd uit het onderwijs (cohort 2019-2020, ook onderdeel van monitor 2). Naast de baankansen van jongeren in deze periode van lockdowns, geeft de monitor ook een beeld van de impact van de coronapandemie op de sectoren waarin jongeren na afstuderen zijn gaan werken.

De drie monitors zijn onderdeel van een vierluik van monitors. Deze monitors zijn onderdeel van het onderzoek naar de impact van de coronapandemie op de overgang van het onderwijs naar de arbeidsmarkt.² Het onderzoek wordt uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek en het Verwey-Jonker Instituut met subsidie van ZonMw. Het onderzoek brengt met deze periodieke monitors in beeld welke groepen jongeren het hardst worden getroffen door de gevolgen van de coronapandemie en de beperkende maatregelen die genomen zijn. Naast het kwantitatieve beeld is via gesprekken met jongeren achterhaald waar ze tegenaan lopen, welke vormen van ondersteuning zij ontvangen en aan welke zij behoefte hebben bij hun zoektocht naar een baan.

Leeswijzer

Eerst volgen de opzet en afbakening van de data-analyse waarmee de gevolgen van de eerste en tweede lockdown van de coronapandemie kwantitatief in beeld zijn gebracht. Daarna volgen de resultaten. Ten slotte worden de resultaten van de interviews besproken.

Opzet data-analyse

De analyses in dit onderzoek zijn verricht op administratieve Microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (zie Bijlage A voor een toelichting op de gebruikte data). De onderzoekspopulatie betreft alle jongeren tussen de 16 en 30 jaar die in een bepaald jaar staan ingeschreven in het bekostigd onderwijs. Uitstromers uit het onderwijs zijn jongeren die op 1 oktober van een studiejaar staan ingeschreven aan een voltijdsopleiding in het bekostigd onderwijs en op 1 oktober het daaropvolgende jaar (uitstroomjaar) niet meer staan ingeschreven in het bekostigd onderwijs.³

¹ Zie De impact van de coronapandemie op de overgang onderwijs-arbeidsmarkt - SEO Economisch Onderzoek voor de resultaten van de eerste twee monitors.

² Zie Een onverwachte valse start op de arbeidsmarkt - ZonMw.

³ Jongeren die op 1 oktober van het uitstroomjaar Nederland hebben verlaten, jongeren die na het behalen van hun havo- of vwo-diploma niet direct doorstromen naar een vervolgopleiding en internationale studenten in het hoger onderwijs vallen buiten de onderzoekspopulatie (zie Bijlage A voor een toelichting).

Het onderzoek rapporteert over de impact van de coronapandemie op de baankansen van jongeren die de arbeidsmarkt zijn opgegaan (cohort 2018-2019 en cohort 2019-2020). Daarnaast vergelijkt de analyse tussen cohorten in welke sectoren jongeren na afstuderen gaan werken. Tabel 1 geeft inzicht in de verdeling van opleidingsniveaus van uitstromers uit het onderwijs tussen 2016-2017 en 2019-2020 per cohort.

Tabel 1 Aantal uitstromers per cohort tussen 2016-2017 en 2019-2020 naar opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Uitstromers in 2016-2017	Uitstromers in 2017-2018	Uitstromers in 2018-2019	Uitstromers in 2019-2020
Wo-masterdiploma	24.888	25.347	26.529	26.800
Wo-bachelordiploma	9.054	8.828	8.835	7.850
Hbo-bachelordiploma	47.798	49.441	47.859	46.652
Mbo-diploma niveau 3/4 (bbl)	15.884	16.011	17.746	18.548
Mbo-diploma niveau 2 (bbl)	6.673	6.339	6.628	6.776
Mbo-diploma niveau 3/4 (bol)	57.890	57.946	57.126	50.718
Mbo-diploma niveau 2 (bol)	14.139	13.621	13.540	12.130
Uitvallers hoger onderwijs zonder diploma	18.845	19.636	19.372	15.204
Uitstromers vo/mbo zonder startkwalificatie	24.373	26.328	28.280	25.748
Uitstromers vo/vavo zonder startkwalificatie	6.798	6.719	6.556	3.730
Uitstromers praktijkonderwijs	2.792	2.973	2.672	2.215
Uitstromers voorgezet speciaal onderwijs	4.790	4.831	4.906	4.668
Totaal	233.924	238.020	240.049	221.039

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

Baankansen

De baankans is gedefinieerd als het hebben van een baan als werknemer voor minimaal drie dagen per week. Indien iemand tegelijkertijd meerdere banen heeft, is het aantal werkdagen bij elkaar opgeteld om te bepalen of iemand voor minstens drie dagen per week werk heeft. De baankansen zijn voor alle jongeren die het onderwijs hebben verlaten per maand na uitstroom berekend, waarbij een voorwaarde is dat ze in de betreffende maand in Nederland wonen.

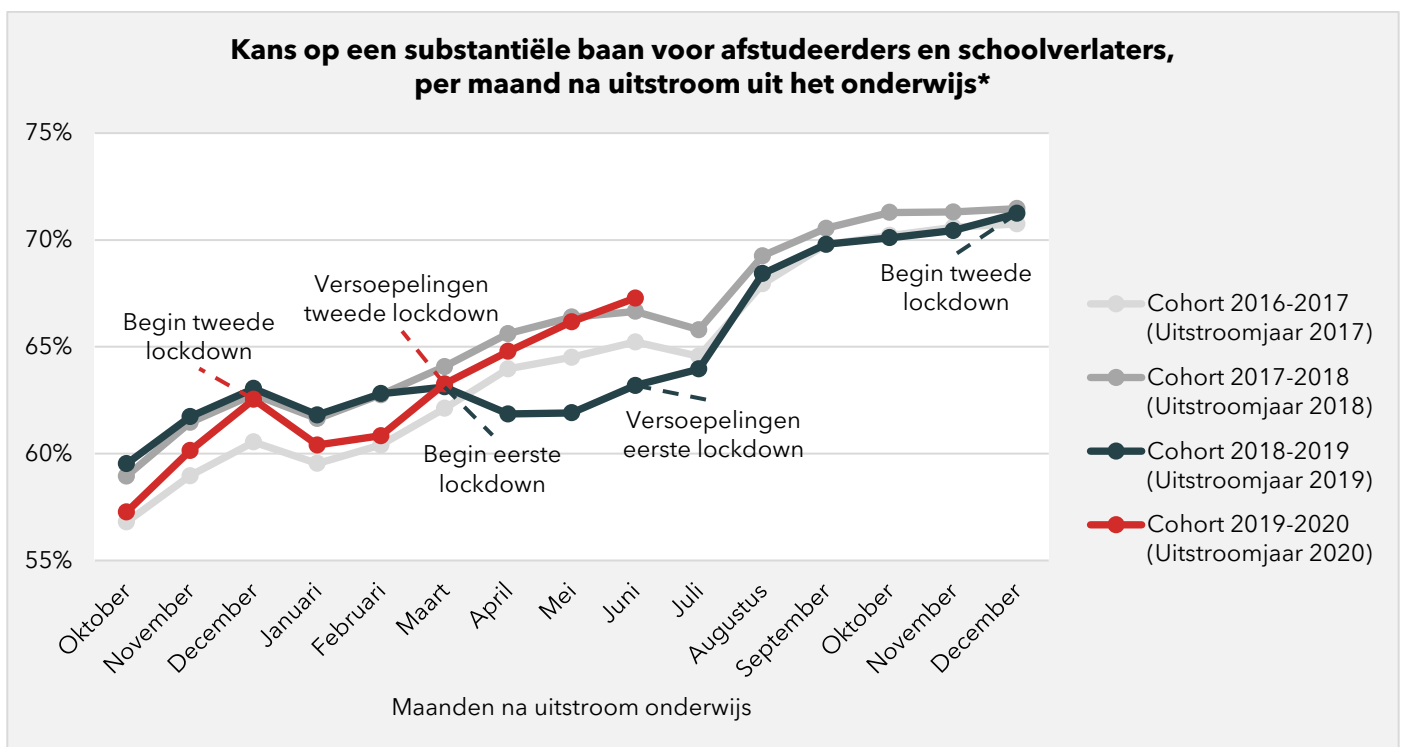
Om de impact van de pandemie te meten vergelijkt dit onderzoek de baankansen van afgestudeerden en schoolverlaters tijdens de pandemie (cohort 2019-2020) met de baankansen van (eerdere cohorten) afgestudeerden en schoolverlaters voorafgaand aan de pandemie. Voor een goede vergelijkbaarheid zijn de baankansen gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen tussen cohorten (zie bijlage A voor een toelichting). Bij de uitsplitsing van baankansen naar groepen binnen opleidingsniveaus is rekening gehouden met overige kenmerken van uitstromers die van invloed zijn op de baankansen. Zo kan opleidingsrichting verschillen in baankansen tussen groepen veroorzaken als binnen groepen voor andere richtingen is gekozen.

Baankansen

Figuur 1 vergelijkt de ontwikkeling in baankansen van uitstromers die vlak voor en tijdens de coronapandemie de arbeidsmarkt opkwamen (cohort 2018-2019 en cohort 2019-2020) met de ontwikkeling in baankansen van uitstromers in de twee jaren voorafgaand aan de coronapandemie (cohort 2016-2017 en cohort 2017-2018). De

gemiddelde baankansen van jongeren die tijdens de coronapandemie de arbeidsmarkt opkwamen (rode lijn) lagen bij het begin van de tweede lockdown in december 2020 (drie maanden na afstuderen) nog op het niveau van voor de coronapandemie, maar zijn tijdens deze lockdown met circa 2 procentpunt afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren ((blauw)grijze lijnen). Vanaf maart 2021 werden de eerste versoepelingen doorgevoerd, waarna de gemiddelde baankansen snel herstelden. In juni 2021 (negen maanden na afstuderen) lagen de gemiddelde baankansen van uitstromers uit cohort 2019-2020 met 67 procent zelfs wat hoger dan de gemiddelde baankansen van voorgaande cohorten uitstromers. Het cohort 2018-2019 had last van de eerste lockdown in maart 2020, hun gemiddelde baankansen zijn aan het begin van de tweede lockdown in december 2020 volledig hersteld en liggen op het niveau van eerdere cohorten. Tijdens de twee lockdown lijkt dit cohort gemiddeld gezien minder geraakt te worden dan het cohort dat tijdens de pandemie de arbeidsmarkt op is gekomen.

Figuur 1 De gemiddelde baankansen van jongeren die tijdens de coronapandemie de arbeidsmarkt opkwamen zijn na een dip tijdens de tweede lockdown hersteld tot boven het niveau van voor de pandemie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

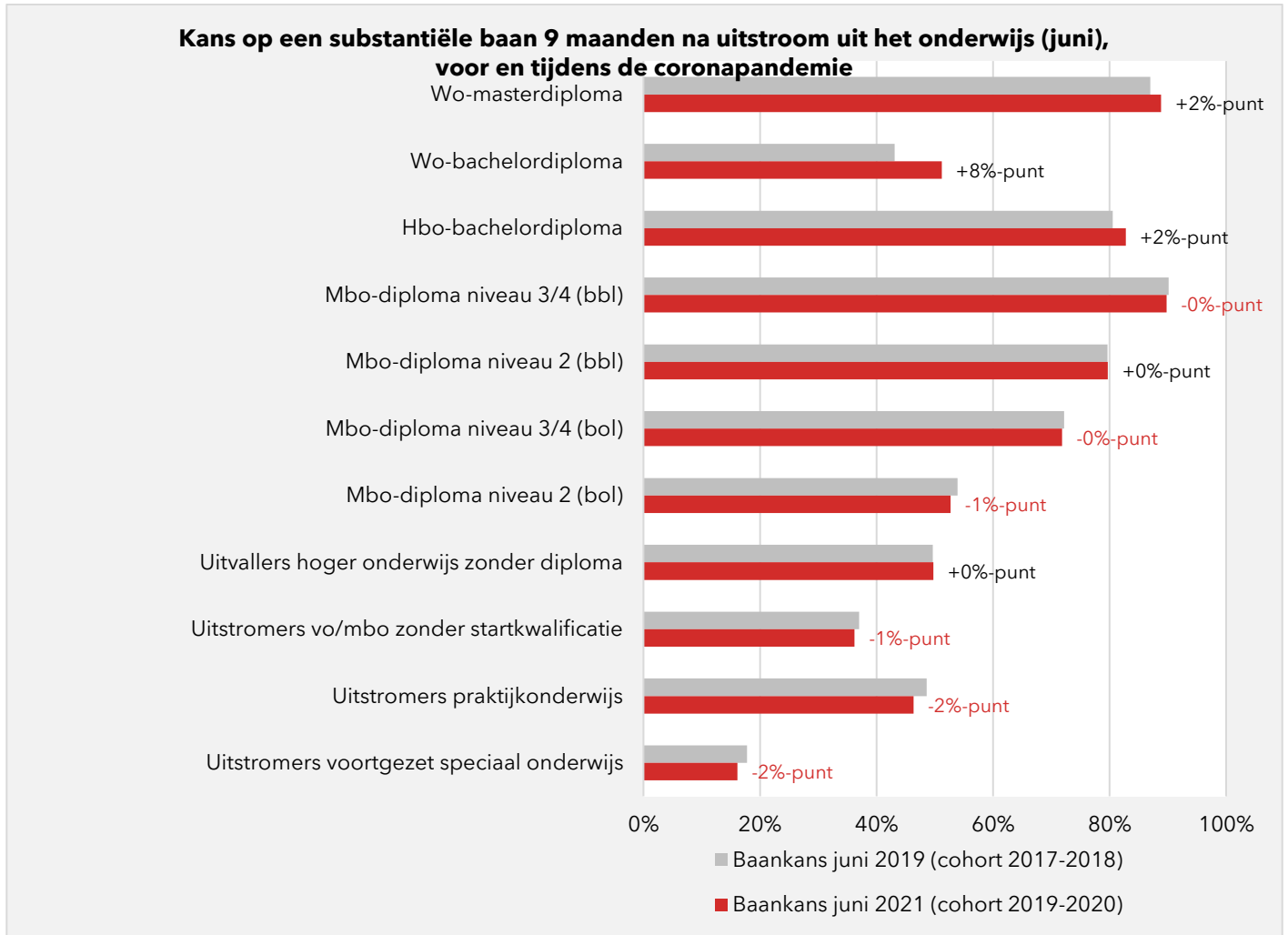
* De baankansen zijn gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen tussen cohorten. Jongeren die in eerste instantie zijn uitgestroomd uit het onderwijs en een jaar later terugkeren in het onderwijs zijn vanaf augustus een jaar na uitstroom niet meer opgenomen in de berekening van de baankansen.

Verschillen in baankansen tussen opleidingsniveaus

Alhoewel de gemiddelde baankansen na de tweede lockdown in juni 2021 zijn hersteld tot boven het niveau van voor de coronapandemie, is de ongelijkheid in baankansen tussen opleidingsniveaus toegenomen. Figuur 2 maakt een vergelijking van baankansen van de cohorten 2017-2018 en 2019-2020 voor negen maanden na uitstroom uit het onderwijs. Gemiddelde baankansen naar opleidingsniveau zijn weergegeven met grijze (2017-2018) en rode (2019-2020) balken en de verschillen zijn achter deze balken in procentpunten aangegeven. Voor het cohort 2019-2020 geldt dat de al relatief goede baankansen van wo'ers met een masterdiploma en hbo'ers zijn toegenomen, terwijl de relatief lage baankansen voor mbo'ers met een bol-opleiding (beroeps opleidende leerweg) en

uitstromers zonder startkwalificatie zijn afgenomen.⁴ Voor mbo'ers met een bbl-opleiding (beroeps begeleidende leerweg) en uitvallers uit het hoger onderwijs zonder diploma zijn de baankansen gelijk gebleven. In het volgende wordt verder ingezoomd op de baankansen van jongeren op het dieptepunt van de tweede lockdown en worden deze vergeleken met de daaropvolgende periode van herstel.

Figuur 2 Mbo'ers met een bol-opleiding en uitstromers zonder startkwalificatie lijken het meest last te hebben van de coronapandemie, terwijl de baankansen van hbo'ers en wo'ers zijn toegenomen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)
 * De baankansen zijn gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen tussen cohorten.

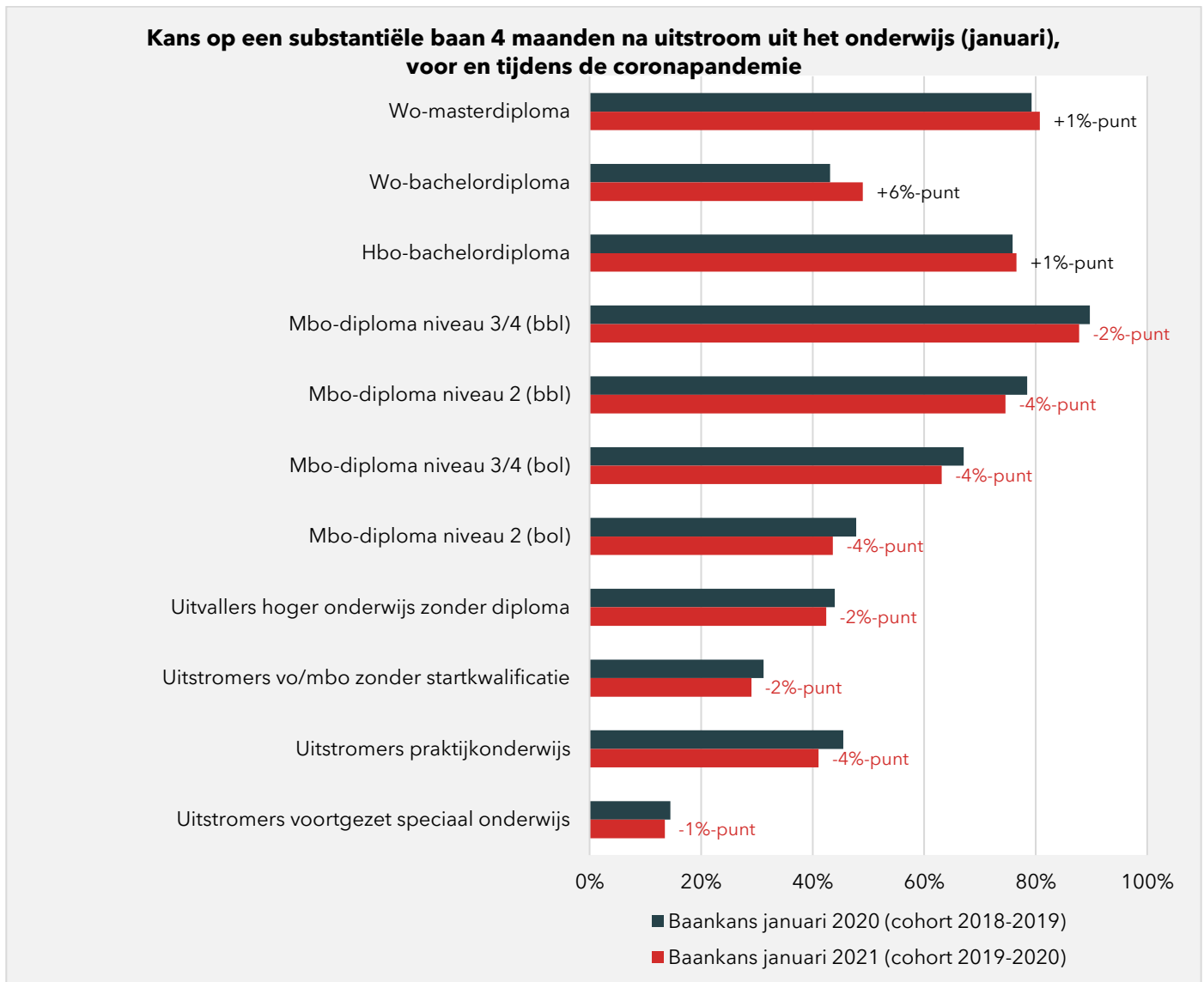
Dieptepunt tweede lockdown

In december 2020 werd de tweede lockdown van kracht, die in januari 2021 verder aangescherpt werd met het instellen van een avondklok. Uit Figuur 1 blijkt dat januari 2021 ook het dieptepunt van de tweede lockdown is als het gaat om de baankansen van uitstromers. Om inzicht te krijgen in welke groepen jongeren het meest geraakt zijn tijdens de tweede lockdown, vergelijkt Figuur 3 de gemiddelde baankansen van uitstromers tijdens de coronapandemie in januari 2021 (rode balken) met de gemiddelde baankansen van uitstromers vlak voor de coronapandemie in januari 2020 (blauwe balken), uitgesplitst naar opleidingsniveau.

⁴ Bbl staat voor Beroeps begeleidende leerweg en Bol

Wat opvalt is dat tijdens het dieptepunt van de tweede lockdown in januari (vier maanden na afstuderen) de baankansen van mbo'ers met een bol-diploma en uitstromers zonder startkwalificatie met 1 tot 4 procentpunt het meest zijn afgenomen. Ook voor mbo'ers met een bbl-diploma en uitvallers uit het hoger onderwijs zijn de baankansen met 2 tot 4 procentpunt afgenomen. Voor hbo'ers en wo'ers met een masterdiploma daarentegen zijn de baankansen juist met gemiddeld 1 procentpunt toegenomen tijdens de tweede lockdown.

Figuur 3 De baankansen voor mbo'ers en uitstromers zonder startkwalificatie zijn tijdens de tweede lockdown afgenomen, terwijl de baankansen voor hbo'ers en wo'ers zijn toegenomen

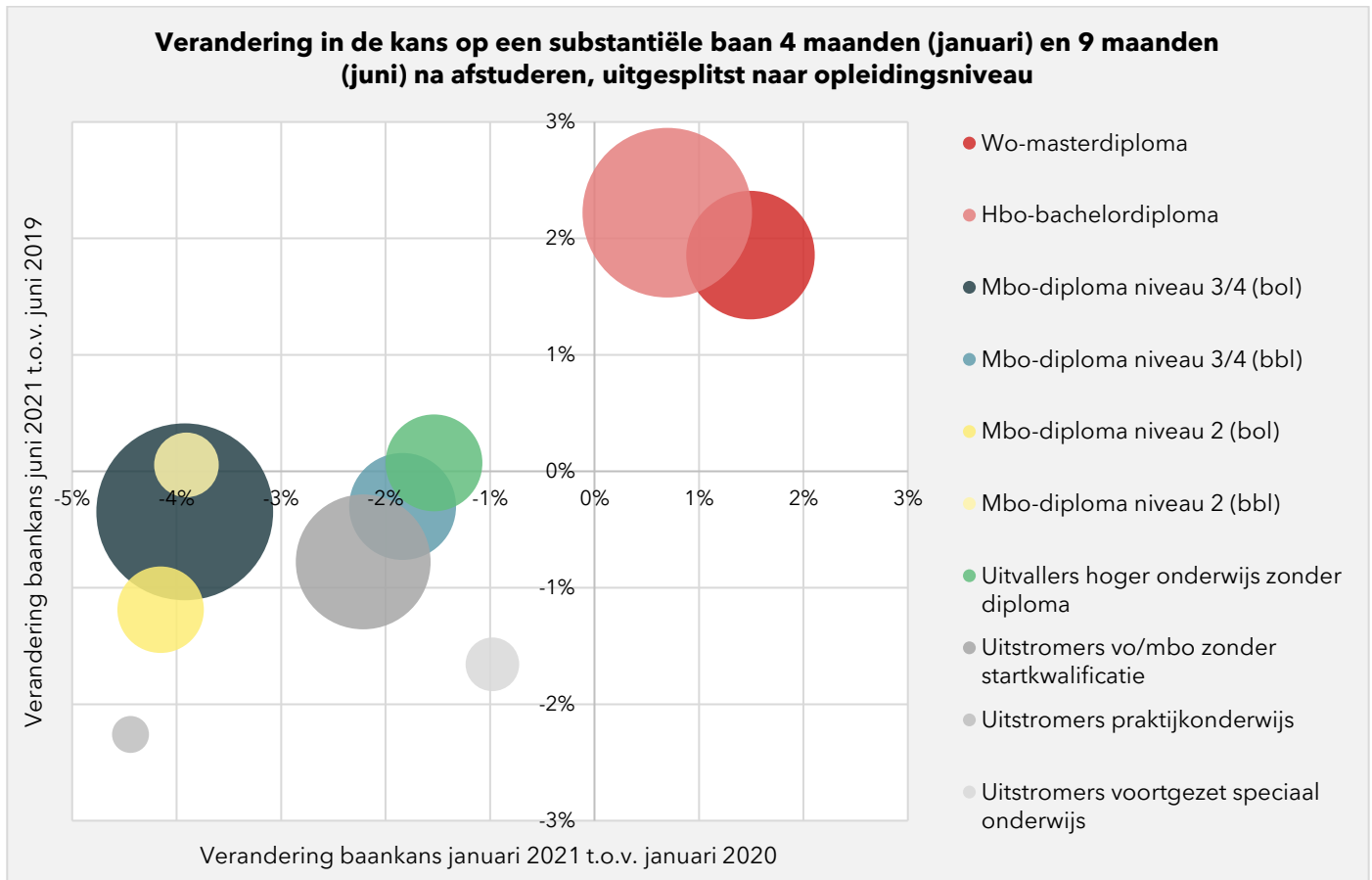
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)
 * De baankansen zijn gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen tussen cohorten.

Herstel tweede lockdown

Figuur 4 vergelijkt de verandering in baankansen tijdens de tweede lockdown in januari 2021 op vier maanden na afstuderen (horizontale as) met de verandering in baankansen na de tweede lockdown in juni 2021 op negen maanden na afstuderen (verticale as), uitgesplitst naar opleidingsniveau. Wat opvalt is dat de baankansen van mbo'ers met een bol-diploma niveau 2 (lichtgele bol) en uitstromers zonder startkwalificatie (grijze bollen) na een dip tijdens

de tweede lockdown weliswaar deels zijn hersteld, maar nog altijd onder het niveau van voor de coronapandemie liggen. De baankansen van mbo'ers niveau 3 en 4 (blauwe bollen) en uitvallers uit het hoger onderwijs (groene bol) zijn na een dip tijdens de lockdown wel hersteld tot op het niveau van voor de pandemie. Voor hbo'ers en wo'ers (rode bollen) liggen de baankansen zowel tijdens als na de tweede lockdown hoger dan voor de coronapandemie. Van krapte op de arbeidsmarkt lijkt dus – als het gaat om jongeren – vooral sprake waar het om relatief hoogopgeleide jongeren gaat.

Figuur 4 De baankansen van mbo'ers en uitstromers zonder startkwalificatie zijn na een dip tijdens de tweede lockdown deels hersteld, maar blijven veelal onder het niveau van voor de coronapandemie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)
 * De baankansen zijn gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen tussen cohorten.

Verschillen in baankansen binnen opleidingsniveaus

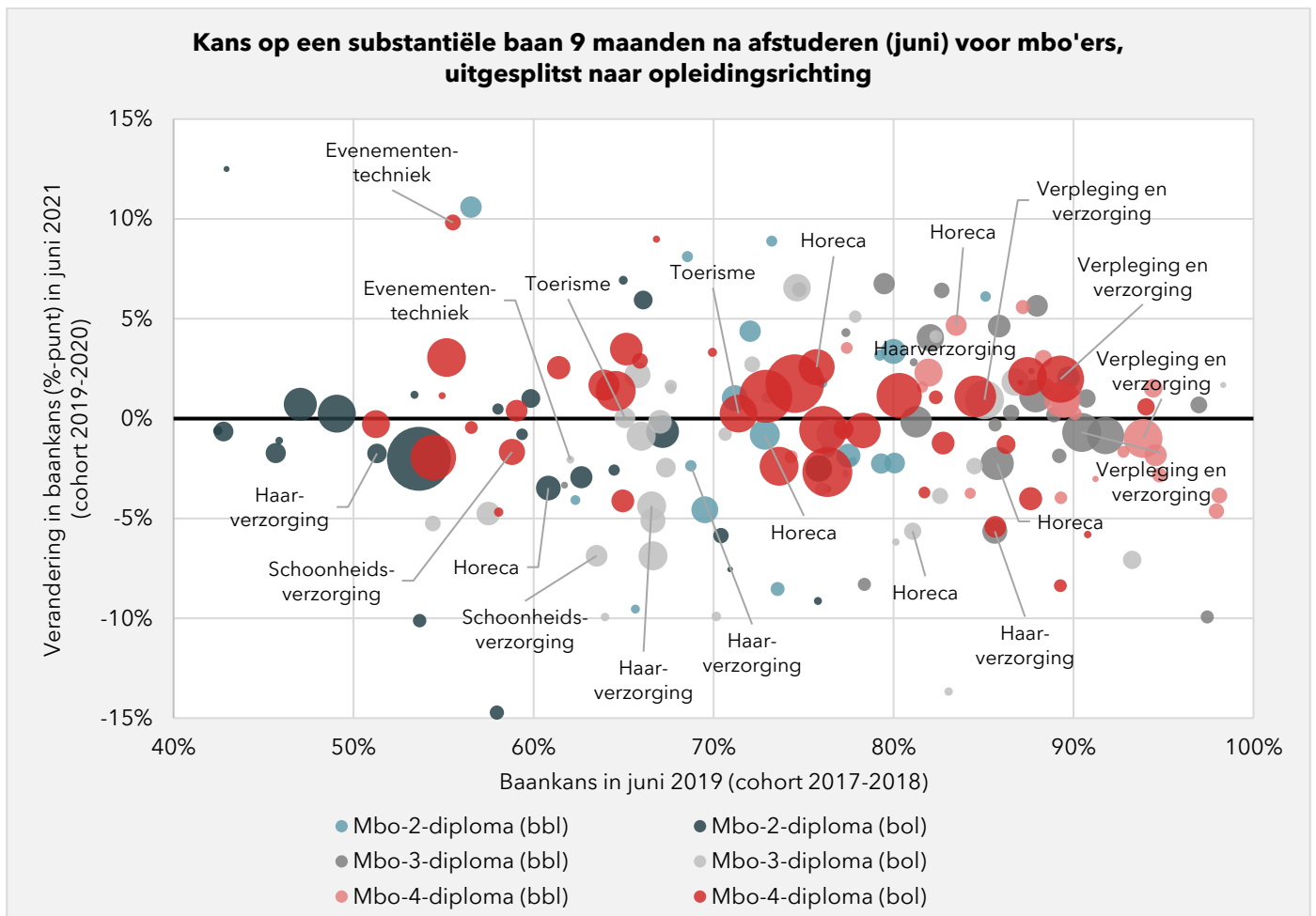
Door uitsplitsingen te maken tussen opleidingsrichting, geslacht en migratieachtergrond, en gezondheidsproblemen van afstudeerders per opleidingsniveau, gaan de analyses dieper in op de verschillen van baankansen binnen opleidingsniveaus.

Opleidingsrichting

Figuur 5 geeft de *verandering* van baankansen van mbo'ers tijdens de coronapandemie in juni 2021 (verticale as) weer ten opzichte van hun gemiddelde baankansen voorafgaand aan de pandemie in juni 2019 (horizontale as), uitgesplitst naar opleidingsrichting. De gele, blauwgrijze en rode bollen reflecteren mbo'ers met een bbl- of bol-opleiding op niveau 2, niveau 3 en niveau 4. De bollen zijn geschaald naar het aantal mbo'ers voor het opleidingsniveau en de opleidingsrichting.

Wat opvalt is dat de baankansen van een aantal opleidingsrichtingen in bepaalde coronagevoelige sectoren vaker en meer zijn afgenomen. Vooral voor mbo'ers met een bol-/bbl-diploma Horeca niveau 2/3 zijn de baankansen met 1 tot 6 procentpunt relatief sterk afgenomen, maar in mindere mate dan in december 2020 het geval was (zie monitor 2). Voor mbo'ers met een bol-/bbl-diploma Horeca niveau 4 zijn daarentegen de baankansen juist toegenomen, zij profiteren mogelijk het meest van de (gedeeltelijke) heropening van de horeca na de tweede lockdown. Ook voor mbo'ers met een bol-/bbl-diploma Haar- en Schoonheidsverzorging zijn voor alle niveaus de baankansen relatief sterk afgenomen, maar ook in mindere mate dan in december 2020 het geval was (zie monitor 2). Voor mbo'ers met een bol-diploma Toerisme niveau 3/4 en Evenemententechniek niveau 4 zijn de baankansen grotendeels hersteld op of zelfs boven het niveau van voor de coronapandemie. Voor mbo'ers met een bol-/bbl-diploma Verpleging en verzorging niveau 3/4 liggen de baankansen rond het niveau van voor de pandemie, terwijl deze in december 2020 nog iets hoger lagen (zie monitor 2).

Figuur 5 De baankansen van mbo'ers Horeca, Haar- en Schoonheidsverzorging blijven gemiddeld lager dan voor de coronapandemie, terwijl die voor Toerisme en Evenemententechniek grotendeels zijn hersteld

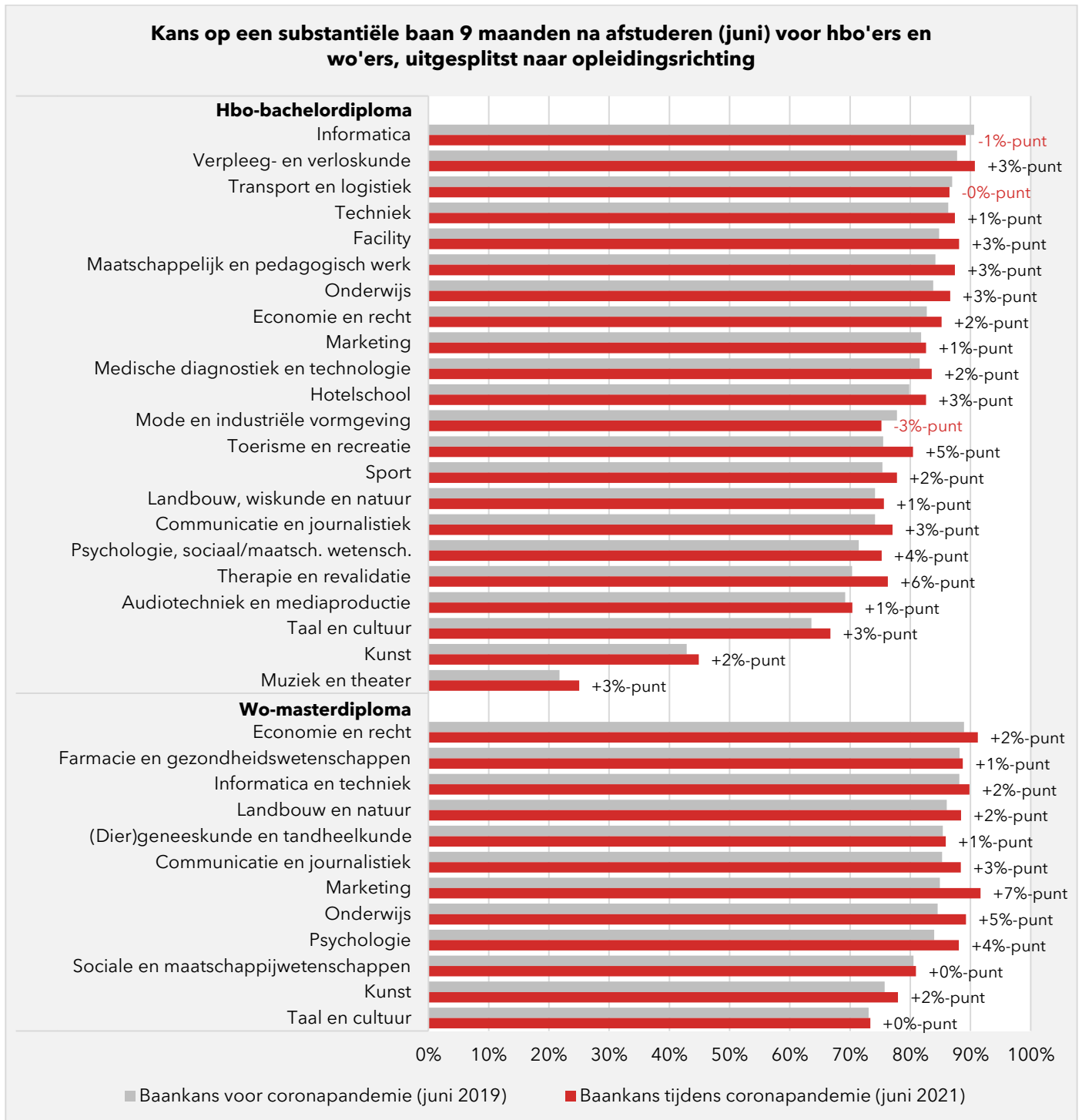

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)
 * De bolgrootte weerspiegelt het aantal afgestudeerden van de opleiding uit studiejaar 2019-2020. De baankansen zijn gecorrigeerd voor overige kenmerken van uitstromers uit het onderwijs die verschillen in baankansen tussen opleidingsrichtingen kunnen veroorzaken.

Figuur 6 vergelijkt net als hierboven de gemiddelde baankansen tijdens de coronapandemie in juni 2021 (rode balken) met de baankansen voorafgaand aan de pandemie in juni 2019 (grijze balken) per opleidingsrichting, maar dan voor uitstromers uit het hbo en wo.

Wat opvalt is dat de baankansen voor hbo'ers en wo'ers voor bijna alle opleidingsrichtingen zijn toegenomen (inclusief opleidingsrichtingen in coronagevoelige sectoren), in tegenstelling tot veel mbo-opleidingsrichtingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat hbo'ers en wo'ers met een opleidingsrichting in een coronagevoelige sector makkelijker een baan in een andere sector vinden dan mbo'ers met een opleidingsrichting in een coronagevoelige sector. Voor hbo'ers Toerisme en Recreatie zijn de baankansen opvallend genoeg het meest toegenomen ten opzichte van voor de coronapandemie, terwijl die voor hbo'ers Mode en Industriële vormgeving het meest zijn gedaald. Voor wo'ers zijn voor alle opleidingsrichtingen de baankansen toegenomen ten opzichte van voor de pandemie, met name voor wo'ers Marketing en Onderwijs.

Figuur 6 Baankansen van hbo'ers van opleidingen in Therapie en revalidatie en wo'ers van opleidingen in Marketing zijn het meest toegenomen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

* De baankansen zijn gecorrigeerd voor overige persoons- en studiekenmerken van uitstromers uit het onderwijs die verschillen in baankansen tussen opleidingsrichtingen kunnen veroorzaken.

Geslacht en migratieachtergrond

Tabel 2 geeft de verdeling van afstudeerders en schoolverlaters weer naar opleidingsniveau, geslacht en migratieachtergrond. Wat opvalt is dat uitstromers met een (niet-westerse) migratieachtergrond relatief vaak de arbeidsmarkt betreden zonder startkwalificatie of met maximaal een mbo-bol-opleiding.⁵ Hierdoor worden uitstromers met een niet-westerse migratieachtergrond relatief harder geraakt door de coronapandemie, omdat de baankansen van uitstromers met maximaal een mbo-diploma zijn afgenomen, terwijl de baankansen van uitstromers met een hbo- of wo-diploma zijn toegenomen. Dit geldt vooral voor mannen met een niet-westerse migratieachtergrond, omdat vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond vaker hoger opgeleid zijn.

Tabel 2 Aandeel uitstromers naar opleidingsniveau, geslacht en migratieachtergrond

Opleidingsniveau en geslacht	Aantal uitstromers (cohort 2019-2020)	Aandeel met migratieachtergrond		
		Nederlands	Niet-westers	Westers
Man				
Wo-masterdiploma	12.066	84%	9%	7%
Hbo-bachelordiploma	20.633	84%	11%	5%
Mbo-diploma niveau 3/4 (bbl)	11.043	88%	8%	4%
Mbo-diploma niveau 2 (bbl)	5.156	83%	12%	5%
Mbo-diploma niveau 3/4 (bol)	23.290	77%	17%	6%
Mbo-diploma niveau 2 (bol)	6.524	59%	35%	6%
Uitvallers ho zonder diploma	9.759	78%	14%	8%
Uitstromers vo/mbo zonder startkwalificatie	19.330	56%	37%	8%
Uitstromers praktijkonderwijs	1.452	69%	22%	9%
Uitstromers voortgezet speciaal onderwijs	3.133	73%	20%	7%
Vrouw				
Wo-masterdiploma	14.734	82%	10%	7%
Hbo-bachelordiploma	26.019	82%	13%	6%
Mbo-diploma niveau 3/4 (bbl)	7.505	88%	8%	4%
Mbo-diploma niveau 2 (bbl)	1.620	82%	13%	5%
Mbo-diploma niveau 3/4 (bol)	27.428	76%	19%	6%
Mbo-diploma niveau 2 (bol)	5.606	59%	34%	7%
Uitvallers ho zonder diploma	5.445	78%	15%	8%
Uitstromers vo/mbo zonder startkwalificatie	10.148	61%	30%	9%
Uitstromers praktijkonderwijs	763	69%	21%	9%
Uitstromers voortgezet speciaal onderwijs	1.535	74%	18%	8%

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

Figuur 7 vergelijkt de gemiddelde baankansen van uitstromers tijdens de coronapandemie in juni 2021 (rode balken) met hun baankansen voorafgaand aan de pandemie in juni 2019 (grijze balken), uitgesplitst naar opleidingsniveau, geslacht en migratieachtergrond. Wat opvalt is dat zowel bij mannen als vrouwen en binnen alle

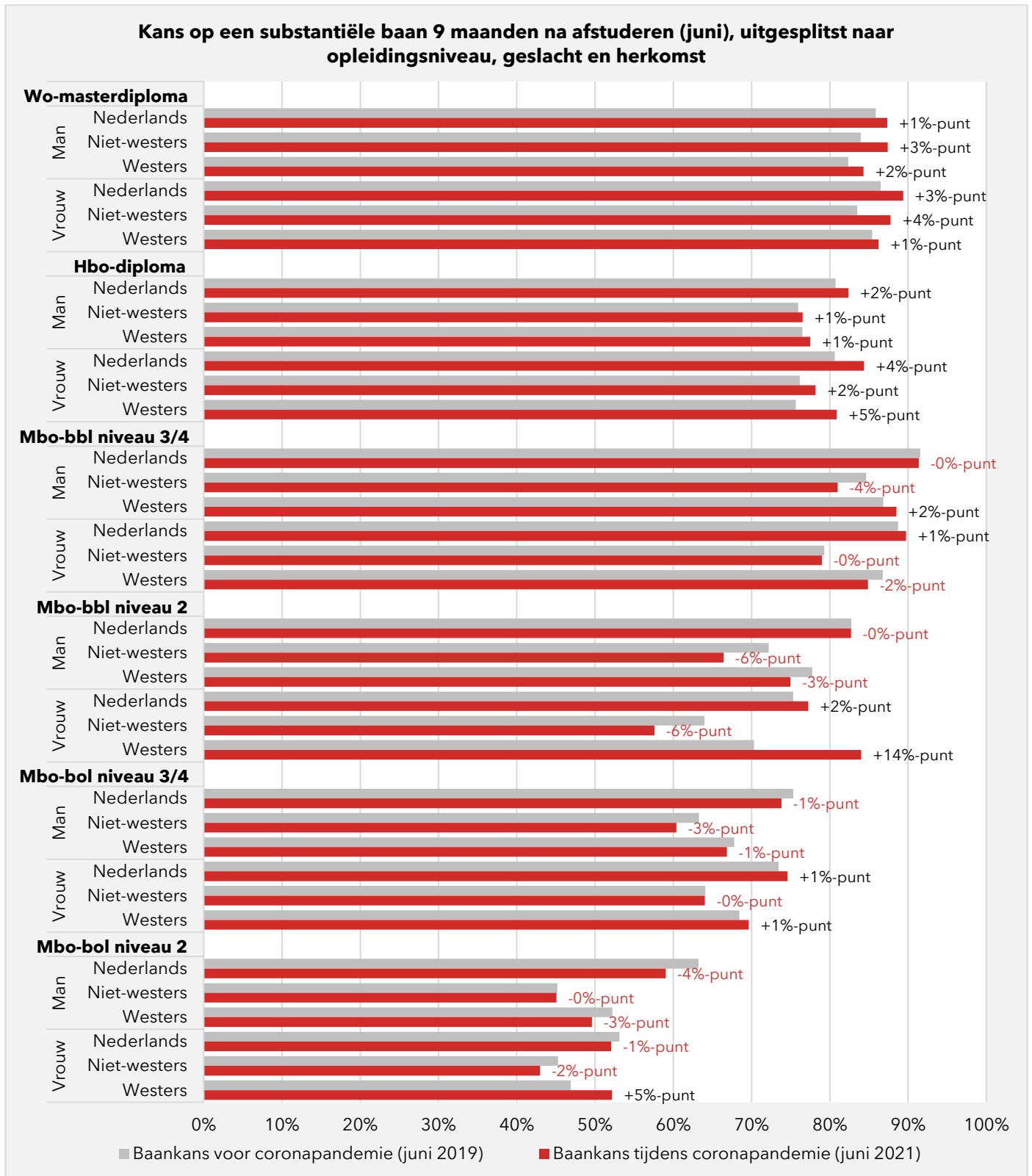
⁵ Niet-westers: Persoon met als migratieachtergrond een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

opleidingsniveaus de baankansen van uitstromers met een (niet-westerse) migratieachtergrond lager liggen dan de baankansen van uitstromers zonder een migratieachtergrond, ongeacht de impact van de coronapandemie. Het verschil in baankansen dat resteert na correctie voor verschillen in de gevolgde opleiding en overige persoonskenmerken, wordt ook wel het 'onverklaarde verschil' genoemd (Meng et al., 2016; Bisschop et al., 2020). Verschillen in zoekgedrag, voorkeuren en arbeidsmarktdiscriminatie kunnen hieraan ten grondslag liggen (Van den Berg et al., 2020).

Voor wo'ers zijn de al relatief kleine verschillen in baankansen tussen uitstromers met en zonder migratieachtergrond tijdens de coronapandemie verkleind. Voor hbo'ers zijn de verschillen in baankansen tussen uitstromers met en zonder migratieachtergrond groter dan voor wo'ers en zijn deze tijdens de coronapandemie juist toegenomen. Wat verder opvalt is dat voor vrouwen met een hbo- of wo-diploma, ongeacht hun migratieachtergrond, de baankansen meer zijn toegenomen dan voor mannen. Hierdoor hebben vrouwen met een hbo- of wo-diploma vaker een substantiële baan dan mannen.

Voor mbo'ers zijn de verschillen in baankansen tussen uitstromers met en zonder (niet-westerse) migratieachtergrond voorafgaand aan de coronapandemie groter dan voor hbo'ers en wo'ers, met name voor mbo'ers met een bol-/bbl-opleiding niveau 2. Tijdens de coronapandemie zijn de baankansen van mbo'ers met een niet-westerse migratieachtergrond vaker en ook meer afgenomen dan voor mbo'ers zonder migratieachtergrond, waardoor de achterstand in baankansen ten opzichte van mbo'ers zonder een migratieachtergrond veelal is toegenomen.

Figuur 7 Werkenden met een lagere baankans voor de pandemie zijn gemiddeld harder geraakt tijdens de pandemie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)
 * De baankansen zijn gecorrigeerd voor overige persoons- en studiekekenmerken van uitstromers uit het onderwijs die verschillen in baankansen tussen opleidingsrichtingen kunnen veroorzaken.

Gezondheidsbeperkingen

Tabel 3 presenteert het aandeel jongeren met gezondheidsbeperkingen per opleidingsniveau. Dat betreft jongeren bij wie op basis van administratieve data over zorggebruik en -kosten kan worden vastgesteld dat er sprake is van een (langdurig) gezondheidsprobleem (zie Bijlage A voor een toelichting). Er is onderscheid gemaakt tussen jongeren met lichamelijke gezondheidsbeperkingen en jongeren met psychische gezondheidsbeperkingen. Voor jongeren die bij uitstroom uit het onderwijs maximaal 20 jaar oud zijn, is de groep jongeren met een psychische gezondheidsbeperking breder, namelijk inclusief alle jongeren die Jeugdhulp vanuit de gemeente ontvangen voor psychische problemen, gedragsproblemen, psychosociale problemen of opvoedproblemen van de ouders.⁶ Jongeren die bij uitstroom maximaal 20 jaar oud zijn vallen voornamelijk onder de groep jongeren zonder startkwalificatie.

Tabel 3 Aandeel uitstromers naar opleidingsniveau en gezondheidsbeperkingen

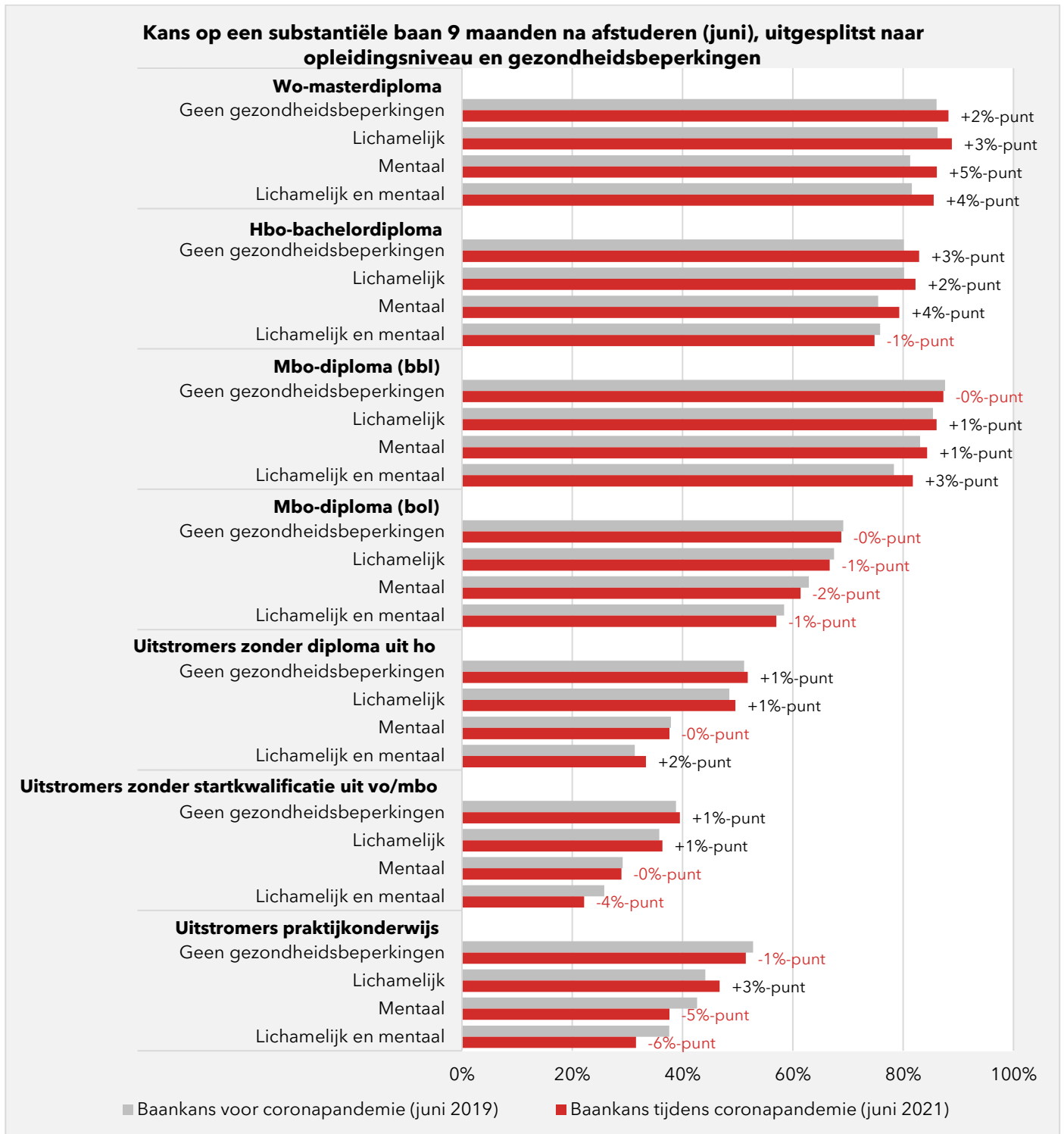
Opleidingsniveau	Geen gezondheidsproblemen	Lichamenlijk	Mentaal	Lichamenlijk en mentaal	Aantal uitstromers (cohort 2019-2020)
Wo-masterdiploma	82%	12%	5%	2%	26.800
Wo-bachelordiploma	81%	10%	7%	2%	7.850
Hbo-bachelordiploma	80%	13%	5%	2%	46.652
Mbo-diploma niveau 3/4 (bbl)	78%	17%	4%	2%	18.548
Mbo-diploma niveau 2 (bbl)	77%	15%	5%	3%	6.776
Mbo-diploma niveau 3/4 (bol)	77%	16%	4%	2%	50.718
Mbo-diploma niveau 2 (bol)	72%	17%	7%	4%	12.130
Uitvallers hoger onderwijs zonder diploma	78%	11%	8%	3%	15.204
Uitstromers zonder startkwalificatie	67%	14%	13%	6%	29.478
Uitstromers praktijkonderwijs	59%	13%	18%	10%	2.215
Uitstromers voorgezet speciaal onderwijs	18%	7%	30%	45%	4.668
Totaal					221.039

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

Figuur 8 vergelijkt de gemiddelde baankansen van uitstromers tijdens de coronapandemie in juni 2021 (rode balken) met hun baankansen voorafgaand aan de pandemie in juni 2019 (grijze balken), uitgesplitst naar opleidingsniveau en gezondheidsbeperkingen. Wat opvalt is dat de gemiddelde baankansen van uitstromers met een gezondheidsbeperking lager zijn dan de baankansen van uitstromers zonder gezondheidsbeperking en hetzelfde opleidingsniveau. Dit geldt met name voor uitstromers met mentale gezondheidsbeperkingen en uitstromers met zowel lichamelijke als mentale gezondheidsbeperkingen. Daarnaast zijn de verschillen bij hbo'ers en wo'ers kleiner dan bij mbo'ers, uitvallers uit het hoger onderwijs en uitstromers zonder startkwalificatie.

⁶ Jeugdhulp stopt in de meeste gevallen wanneer iemand 18 jaar wordt. Aangezien voor het vaststellen van gezondheidsbeperkingen informatie wordt gebruikt over de twee jaren voorafgaand aan het jaar dat jongeren het onderwijs hebben verlaten, is voor iedereen die maximaal 20 jaar oud is bij uitstroom bekend of er sprake is geweest van Jeugdhulp. De groep jongeren met Jeugdhulp is tot de groep jongeren met psychische gezondheidsbeperkingen gerekend, omdat het in de data niet mogelijk is om de verschillende typen Jeugdhulp te onderscheiden.

Figuur 8 Gezondheidsbeperkingen hebben geen eenduidige invloed op de baankansen van jongeren tijdens de coronapandemie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

* De baankansen zijn gecorrigeerd voor overige persoons- en studiekekenmerken van uitstromers uit het onderwijs die verschillen in baankansen tussen opleidingsrichtingen kunnen veroorzaken.

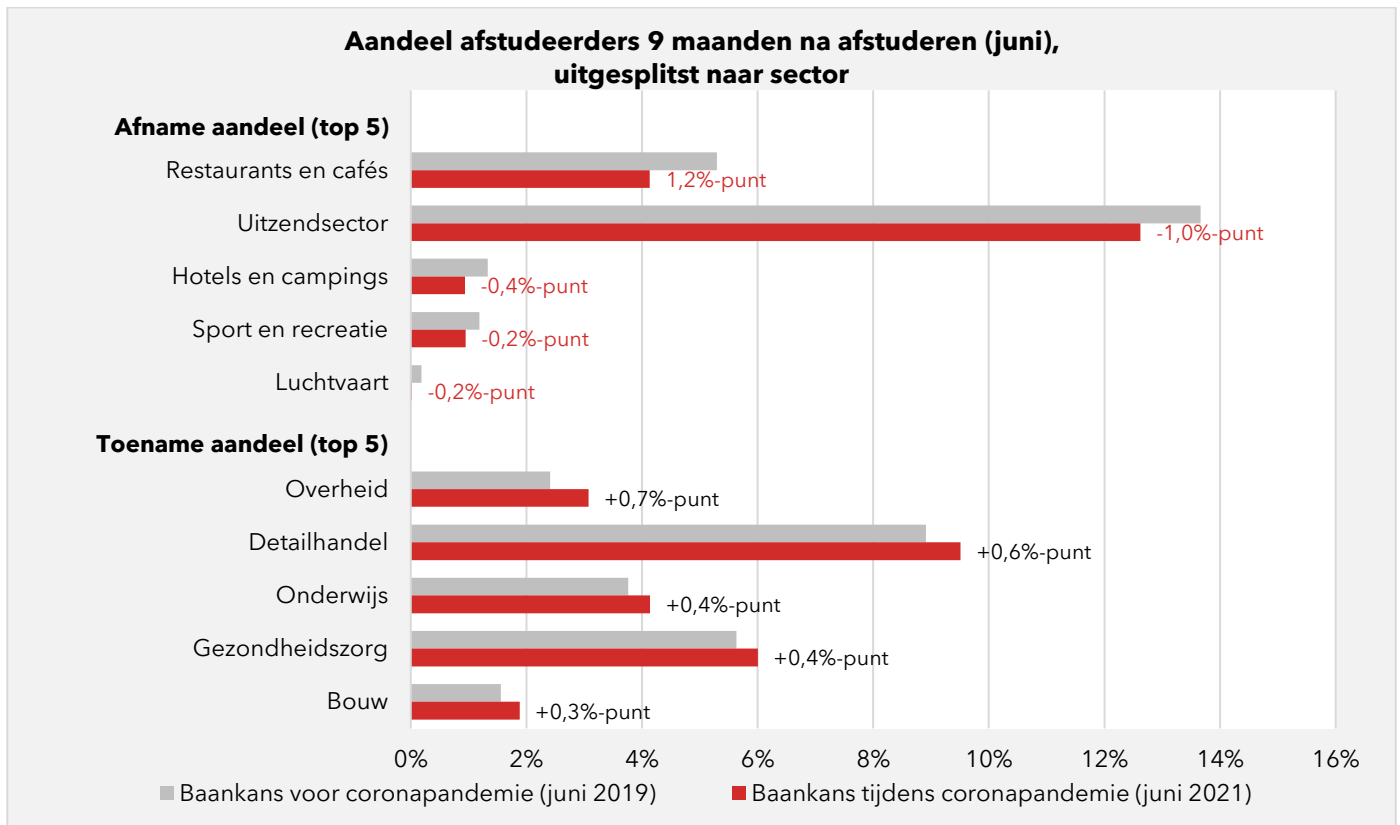
Gezondheidsbeperkingen hebben geen eenduidige invloed op de baankansen van jongeren tijdens de coronapandemie. De verandering in gemiddelde baankansen voor jongeren zonder gezondheidsbeperkingen reflecteren

grotendeels de verandering in gemiddelde baankansen voor alle jongeren per opleidingsniveau (zie Figuur 2), omdat dit binnen alle opleidingsniveaus verreweg de grootste groep vormt (zie Tabel 3). De veranderingen in gemiddelde baankansen voor jongeren met een gezondheidsbeperking (lichamelijk, mentaal of lichamelijk en mentaal) geven vervolgens weer in hoeverre de baankansen meer of minder zijn toegenomen of afgenomen voor deze groep jongeren. Voor wo'ers zijn de gemiddelde baankansen voor jongeren met een gezondheidsbeperking meer toegenomen dan voor jongeren zonder gezondheidsbeperkingen, terwijl voor mbo'ers met een bol-diploma deze juist meer zijn afgenomen. Binnen de andere opleidingsniveaus is er een diffuser beeld in de mate waarin de gemiddelde baankansen van jongeren met een gezondheidsbeperking meer of minder zijn toegenomen of afgenomen dan jongeren zonder gezondheidsbeperkingen, wat afhangt van het soort gezondheidsbeperking: lichamelijk, mentaal of lichamelijk én mentaal.

Instroom per sector

Deze derde monitor inventariseert niet alleen of afgestudeerden negen maanden na afstuderen een substantiële baan hebben gevonden, maar ook in welke sector zij werkzaam zijn. Specifiek gaan de analyses in op het verschil in het aandeel uitstromers per sector tussen de verschillende cohorten. Figuur 10 laat de top 5 sectoren zien die tijdens de coronapandemie de grootste afname en grootste toename in het aandeel afgestudeerden hebben gezien. De sectoren waarin afgestudeerden van cohort 2019-2020 minder vaak zijn gaan werken dan afgestudeerden van cohort 2017-2018 zijn de sectoren die ook het meest te lijden hebben onder (de beperkende maatregelen tijdens) de pandemie. Het gaat hier om de horeca, hotels en campings, sport en recreatie en luchtvaart. De uitzendsector valt ook in dit rijtje aangezien deze sector doorgaans sterk meebeweegt met de vraag naar arbeid.

Figuur 9 Afgestudeerden tijdens de coronapandemie zijn minder vaak gaan werken in coronagevoelige sectoren

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek (2021)

De sectoren waarin tijdens de coronapandemie relatief vaker afgestudeerden zijn gaan werken betreffen de overheid, detailhandel, onderwijs, gezondheidszorg en bouw. De toename van baankansen in de publieke sector zijn niet opvallend, omdat het past in de trend van de afgelopen jaren. De bouwsector groeit door de grote vraag naar woningen en is minder sterk geraakt door de lockdowns waar het gaat om de vraag naar arbeid. De detailhandel betreft onder andere winkels waaronder ook supermarkten en bouwmarkten. Vooral in de laatste categorie is de vraag naar arbeid toegenomen.

Interviews met jongeren

In aanvulling op bovenstaande kwantitatieve analyse zijn er verdiepende gesprekken met schoolverlaters en afgestudeerden gehouden. De interviews zijn bedoeld om een goed beeld te krijgen van wie de jongeren zijn die het hardst worden getroffen en welke succes- en faalfactoren zij ervaren bij het zoeken naar een baan. Aan de hand van deze informatie zal in een later stadium van het onderzoek het gesprek aangegaan worden met professionals, experts en jongeren zelf over interventies die de baankansen van deze specifieke groep jongeren kunnen vergroten.

Hieronder worden beknopt de belangrijkste resultaten weergegeven van de ontwikkeling die de geïnterviewde jongeren in het afgelopen half jaar hebben doorgemaakt. Begin 2021 zijn er 39 werkzoekenden geïnterviewd, medio 2021 zijn 26 van hen nogmaals geïnterviewd. Daarnaast zijn er medio 2021 vijf interviews afgenomen met jongeren die voor het eerst deelnamen aan het onderzoek. Onderstaande bevindingen zijn daarmee het resultaat van in totaal 31 interviews (26 tweede meting, 5 eerste meting). Zie Bijlage B voor de volledige onderzoeksverantwoording.

Allereerst wordt ingegaan op de veranderingen in de arbeidsmarktpositie van de 26 uitstromers en afgestudeerden die tweemaal zijn geïnterviewd. Daarna wordt kort beschreven wat de belangrijkste resultaten zijn uit de gesprekken met de vijf jongeren die medio 2021 voor het eerst zijn geïnterviewd. Hierbij de kanttekening dat wanneer er gesproken wordt over “de helft” of “een kwart” van de jongeren er gerefereerd wordt naar de helft of een kwart van de groep geïnterviewde jongeren en dit niet een representatieve weergave is van de gehele populatie jongeren.

Meer dan de helft vond nieuwe baan

Het herstel op de arbeidsmarkt lijkt zich ook door te vertalen in de arbeidsmarktpositie van de jongeren. Daar waar begin 2021 niemand een passende baan (van minimaal drie dagen per week, aansluitend bij opleidingsniveau en -richting) had, heeft ruim de helft van de geïnterviewde jongeren medio 2021 een nieuwe baan gevonden. Meer dan een kwart heeft een passende baan gevonden. Verhoudingsgewijs hebben vooral hbo-opgeleiden een passende baan gevonden. De overige respondenten hebben een andere baan gevonden die weliswaar niet helemaal aansluit bij hun opleiding, maar hen beter bevalt dan hun vorige aanstelling. Bijvoorbeeld omdat de arbeidsvoorwaarden gunstiger waren en/of de bedrijfscultuur beter bevalt. Een klein deel van de respondenten is weer aan een opleiding begonnen, waarvan één respondent vroegtijdig met de opleiding is gestopt vanwege zwangerschap. Eveneens een klein deel van de respondenten bevindt zich in precies dezelfde arbeidsmarktpositie als een half jaar geleden. Eén respondent is sindsdien werkloos geworden.

“Ik ben heel tevreden, want ik heb een baan die past bij mijn opleiding, waar ik me kan ontwikkelen. Daarnaast is het ook voor langere termijn (jaarcontract en uitzicht op vaste aanstelling).”

R20

26 jaar, wo

Verbeteringen op bijna alle levensdomeinen

Begin 2021 gaven de meeste respondenten aan relatief tevreden te zijn met hun woonsituatie en financiële situatie. Wel waren op beide domeinen wensen voor meer zelfstandigheid. Meerdere respondenten gaven aan liever op zichzelf te willen wonen en/of meer financiële middelen tot hun beschikking te willen hebben en daarbij minder afhankelijk te zijn van spaargeld, steun van ouders en/of uitkering. De jongeren die een nieuwe baan hebben (passend en niet passend) geven aan dat dit er ook voor gezorgd heeft dat zij er financieel op vooruit zijn gegaan. Voor de overige respondenten is hun financiële situatie stabiel gebleven, een enkeling staat er financieel minder goed voor (door bijvoorbeeld werkloosheid). Nu een groot deel van de jongeren een betere of stabielere financiële situatie hebben verworven, worden er ook meer plannen gemaakt om zelfstandig of samen met een partner te gaan wonen.

Eerder gaven jongeren aan dat de periode van werkloosheid in combinatie met de geldende coronamaatregelen een uitdaging vormde voor het behoud van hun mentale gezondheid. De meeste respondenten gaven aan zich nu mentaal gezonder te voelen in vergelijking met een half jaar geleden. Een cumulatie van factoren speelt hier volgens hen mee: het vinden van werk, het hebben van een dagstructuur, maar ook sport, gezonde(re) voeding en de versoepelingen in de coronamaatregelen.

“Ik ben gaan werken bij een ijssalon waar ik vroeger ook werkte. De ijssalon gaf me positieve energie, omdat er de hele tijd blijde mensen in de zaak komen. Ik wilde ook gewoon geld verdienen i.p.v. het alleen maar uitgeven.”

R5

24 jaar, wo

Nieuwe baan gevonden via bestaand netwerk

Van de geïnterviewde jongeren die een nieuwe baan hebben gevonden, heeft meer dan de helft deze functie gevonden via hun bestaande netwerk. Via vrienden, of eerdere contacten vanuit stages, bijbaantjes en werkervaringsplekken. Enkele respondenten hebben een nieuwe baan gevonden binnen de organisatie waar zij al werkzaam zijn. De jongeren geven ook aan dat zij dit netwerk niet bewust hebben ingezet in hun zoektocht naar een baan, maar dat de functie per toeval op hun pad kwam.

“Ik was gewoon op het juiste moment op de juiste plek. Soms heb je ook gewoon een beetje geluk nodig.”

R9

20 jaar, vsv

Iets minder dan de helft van de jongeren die een nieuwe baan hebben gevonden, hebben deze baan bemachtigd door te solliciteren op openstaande vacatures.

LinkedIn favoriet zoekkanaal voor vacatures

Uit de eerste interviews met uitstromers en afgestudeerden werd duidelijk dat veel respondenten “conservatief” solliciteren. Een half jaar later is dit nog steeds het geval. De overgrote meerderheid van de respondenten reageert op openstaande vacatures. Alternatieve vormen van zoeken naar werk (netwerken, open sollicitaties, werkervaringsplekken) zijn nog steeds niet populair onder de jongeren. Wel hebben we meer zicht op de kanalen die de respondenten gebruiken voor het opsporen van vacatures. Dat zijn voornamelijk algemene vacaturesites zoals Indeed, en vacaturesites voor de specifieke branche waarin de jongeren willen gaan werken. Ook bekijken jongeren de websites van bedrijven waar ze graag zouden willen werken. LinkedIn is een van de meest favoriete kanalen om te zoeken naar vacatures; bijna de helft van de geïnterviewde jongeren heeft dit kanaal gebruikt.

Grote variatie in duur van zoektocht

De respondenten zijn tijdens het tweede interview bevestigd naar hoe lang hun zoektocht naar passend werk heeft geduurd of duurt. Hier zijn grote verschillen te zien tussen de jongeren; deze periode varieert van 2 maanden tot 2 jaar. Hierbij zijn er geen overduidelijke verschillen op te merken in het opleidingsniveau van de respondenten.

"Ik ben nu twee jaar bezig met het zoeken, maar ik heb het idee dat het de goede kant opgaat."

R4

27 jaar, wo

Corona en eigen sollicitatievaardigen voornaamste redenen voor werkloosheid

De uitstromers en afgestudeerden die een jaar of langer zoeken naar een passende baan geven hier over het algemeen twee verklaringen voor. De jongeren wijten dit aan zichzelf (onvoldoende inzet, onvoldoende sollicitatievaardigheden) of geven aan dat de sector waarvoor zij zijn opgeleid van oudsher weinig werkgelegenheid biedt en dat het aantal beschikbare banen door de coronapandemie verder is afgenomen.

"De belangrijkste reden waarom ik geen baan heb, is omdat er gewoon te weinig banen zijn. Voor corona vlogen de banen in de theaterwereld je om de oren, nu is daar niets meer van over."

R12

24 jaar, hbo

Opvallend is dat de jongeren die aangeven korter dan een half jaar op zoek te zijn geweest naar een passende baan, allen een baan hebben gevonden via hun bestaande netwerk.

Ondersteuning door privénetwerk

De jongeren zijn ook bevestigd op welke algemene ondersteuning zij in de afgelopen periode hebben ontvangen. Alle uitstromers en afgestudeerden geven aan op de een of andere manier ondersteuning in algemene zin vanuit het eigen privénetwerk te hebben ontvangen. Het gaat dan om ondersteuning door familie (vaak specifiek ouders, en/of zussen of broers, en/of partner en/of moeder), door vrienden en vriendinnen en anderen zoals oud-studiegenoten en huisgenoten. Ondersteuning door vrienden wordt door alle respondenten genoemd. Twee derde van de respondenten noemt ondersteuning door familie en/of ouders. In de meeste gevallen gaat het om emotionele/mentale ondersteuning, ondersteuning in de vorm van gesprekken die gevoerd worden, en ondersteuning in de vorm van samen dingen doen voor ontspanning. De uitstromers en afgestudeerden geven allemaal aan tevreden te zijn met de algemene ondersteuning die ze vanuit hun privénetwerk ontvangen.

"Ze luisteren naar me. Ik heb oppervlakkige gesprekken met mijn zusje via whatsapp, maar in het echt wel goede gesprekken. Ik weet dat ik bij iedereen terecht kan. Ik heb het vooral met vriendinnen en mijn zusje over dingen waar we mee kunnen zitten."

R7

27 jaar, hbo

Daarnaast geven de jongeren aan dat, daar waar het gaat om ondersteuning bij het vinden van werk, zij deze ook vooral ontvangen van bovengenoemde mensen uit hun privénetwerk. Ook daar waar het gaat om ondersteuning bij het zoeken naar werk worden vrienden het vaakst genoemd (door de helft van de geïnterviewde uitstromers en afgestudeerden). Het gaat dan bijvoorbeeld om het doorsturen van vacatures, meelesen met sollicitatiebrieven en CV, gesprek voeren specifiek over de zoektocht naar werk en daar emotioneel en mentaal in gesteund worden. Valt

op dat ondersteuning vanuit het eigen netwerk buiten de privé kring (bijv. door loopbaancoaches, netwerkorganisaties, uitzendbureaus en UWV) maar door weinig jongeren wordt genoemd.

"(...) de woorden van mijn ouders en vrienden: 'het gaat je lukken. Kijk wat je hebt bereikt in je leven. Als jij iets wil, dan lukt het jou altijd.' Dat is wat mij de kracht geeft van, ze hebben gelijk."

R52

31 jaar, hbo

Onvoldoende kennis over ondersteuningsaanbod vanuit instanties

Op basis van de eerste interviews van begin 2021 werd geconcludeerd dat werkzoekende jongeren mogelijk onvoldoende beeld hebben van het ondersteuningsaanbod. Dit beeld wordt bevestigd in de interviews van medio 2021. Een groot deel van de uitstromers en afgestudeerden geeft aan dat zij op zich best professionele ondersteuning in hun zoektocht naar werk willen ontvangen (of hadden willen ontvangen), maar dat zij geen goed zicht hebben op het aanbod en de mogelijkheden. Een aantal jongeren geeft expliciet aan niet te weten aan wat voor een type ondersteuning en ondersteunende organisaties ze dan zouden kunnen denken. Een klein deel geeft aan eerder wel professionele ondersteuning ontvangen te hebben (bijvoorbeeld in de vorm van loopbaan coaching), maar de meerderheid van deze jongeren geeft aan daar niet veel aan gehad te hebben. Sommige jongeren benoemen dat kosten een belemmering zijn voor het zoeken naar professionele hulp. Ook geeft een deel van de respondenten aan te denken dat gratis ondersteuning (bijvoorbeeld vanuit het UWV) niet voor hen bestemd is vanwege hun opleidingsniveau, leeftijd of omdat ze geen uitkering ontvangen.

"Ik merk ook dat het UWV of jongerenloket bijvoorbeeld vaak pas iets kunnen doen als je in een uitkering zit of tot een kwetsbare groep behoort"

R4

27 jaar, wo

Afwijzingen grote impact op zelfvertrouwen en mentaal welzijn

Naar aanleiding van eerdere bevindingen dat het werkloze leven in combinatie met de coronamaatregelen een wissel kan trekken op het mentale welzijn van jongeren, zijn de jongeren in deze meting wat dieper bevroegd op dit thema. Bijna de helft van de respondenten geeft aan dat de (vele) afwijzingen op hun sollicitaties effect hebben of hebben gehad op hun zelfvertrouwen. Dat er weinig ruimte is voor (opbouwende) feedback na een sollicitatieprocedure speelt hier onder andere een rol in. Bijna een derde van de respondenten geeft ook aan dat zij sociale druk vanuit hun omgeving hebben ervaren en dat het voor hen voelde alsof zij faalden, omdat zij geen baan hebben gevonden. Bij een klein deel van de respondenten hebben de afwijzingen een dergelijke mate effect op hun mentale welzijn, dat zij depressieve gevoelens hebben ontwikkeld. Enkele jongeren geven ook aan dat hun gemoedstoestand negatief beïnvloed wordt door slecht coronanieuws. Ze stellen bijvoorbeeld dat wanneer ze horen dat het aantal besmettingen weer oploopt, dit een gevoel van uitzichtloosheid geeft.

"Continu een afwijzing krijgen is niet goed voor je zelfbeeld, is slopend en heeft impact op mijn mentale gesteldheid. Telkens wordt er gezegd dat je niet goed genoeg bent. Op een gegeven moment dacht ik wel: Waarom zou ik nog solliciteren, ik word toch niet aangenomen?"

R2

24 jaar, wo

Een kwart van de uitstromers en afgestudeerden geeft aan dat zij, door het effect van de afwijzingen op hun zelfvertrouwen en motivatie, "sollicitatiepauzes" hebben ingezet. De jongeren vertellen dat zij een bepaalde periode

(variërend van een dag, week of maand) niet hebben gesolliciteerd, zodat zij die tijd konden gebruiken om zichzelf weer emotioneel op te laden.

Wensen voor de toekomst en ambitie voornaamste stimulator

In generieke zin is ontevredenheid over de huidige situatie van de jongeren en de wil en (in theorie) mogelijkheid om dit te verbeteren, de voornaamste motivatiebron. De jongeren zijn ontevreden met de inhoud van hun werk en of de arbeidsomstandigheden en hun beschikbare financiële middelen, en hebben behoefte aan stabiliteit en financiële zelfstandigheid.

“Als je elke dag geconfronteerd wordt met werkzaamheden die je niet wilt, zorgt dat gelijk voor motivatie om door te zoeken naar een baan wat wel helemaal bij je past.”

R18

24 jaar, hbo

Uit de interviews met jongeren die voor het eerst hebben deelgenomen

Tot slot wordt kort ingegaan op de opvallende bevindingen uit de interviews met jongeren die medio 2021 voor het eerst zijn geïnterviewd. De meeste respondenten hebben een opleiding afgerond, enkele respondenten is dat niet gelukt. De helft van de jongeren heeft een baan (hetzij niet passend) en de andere helft is momenteel werkloos. Meerdere respondenten geven tevens aan een chronische fysieke of mentale beperking te hebben die hen in minder of meerdere mate belemmert bij het vinden van een geschikte werkplek. Twee respondenten geven tot slot aan ervaring te hebben met ondersteuning vanuit de gemeente. Een respondent heeft nauwelijks contact de coach vanuit de gemeente, de andere respondent is er erg enthousiast over.

“Mijn coach zegt dingen als: In het begin is het moeilijk maar daar moet je doorheen, je moet geduld hebben. Ze stuurt ook vacatures door. Ik vind dat mijn coach mij echt heeft geholpen om mij te stimuleren om door te blijven zoeken. Ik zie haar als een soort vriendin die mij wil helpen. Bij een andere gemeente heb ik meegemaakt dat ik werd gepusht om 40 uur per week te gaan werken. Ik vind dat zij iets meer mogen kijken naar de persoon in kwestie en niet iedereen over een kam moeten scheren.”

R3

26 jaar, mbo

Conclusie/Reflectie

De voorlopige resultaten van de combinatie van interviews van begin en medio 2021 laten zien dat een grote groep uitstromers en afgestudeerden een nieuwe baan heeft gevonden (passend of passender). Opvallend is dat een groot deel van de jongeren een nieuwe baan heeft gevonden via hun bestaande netwerk. De meeste jongeren geven aan met name ondersteuning van vrienden en familie ontvangen te hebben bij het vinden van werk. Het lijkt er dus op dat het bestaande netwerk functioneler is dan aanvankelijk gedacht (door de jongeren). Mogelijk samenhangend met het vinden van passend werk zien we dat de jongeren rapporteren over positieve ontwikkelingen in verschillende levensdomeinen. Vergeleken met de interviews uit begin 2021 is hebben de interviews van medio 2021 meer zicht verkregen op het mentale welzijn van de jongeren tijdens hun zoektocht. Hoewel veruit de meeste jongeren geven aan dat ze blij zijn met de ondersteuning op emotioneel/mentaal vlak die ze vanuit hun privé-netwerk ontvangen, weten we ook meer over hoeveel de moeizame zoektocht mentaal van de jongeren heeft gevraagd.

Met de respondenten die in medio 2021 voor het eerst zijn geïnterviewd, is een nieuwe groep jongeren betrokken bij het onderzoek. Namelijk: jongeren met een chronische en/of mentale beperking.

Daar in onze oorspronkelijk geïnccludeerde groep geen van de respondenten professionele ondersteuning vanuit instanties ontving, is dat in de nu aanvullend geïnccludeerde groep wel het geval. Een deel van hen ontvangt ondersteuning vanuit de gemeente.

In de volgende (en tevens laatste) ronde interviews begin 2022 wordt nagegaan hoe het mentale welzijn zich heeft ontwikkeld en welke andere ondersteuning hierbij mogelijk nog wenselijk is. Daarnaast wordt, samen met de jongeren, verder verkend wat mogelijke kanalen en vormen zijn om meer bekendheid te genereren onder werkzoevende jongeren over alle ondersteuningsmogelijkheden. Ook zal bevraagd worden welk beeld jongeren hebben van het bestaande ondersteuningsaanbod, bijvoorbeeld vanuit overheidsinstanties en school en de mate waarop dit aanbod aansluit op hun behoeften en mogelijkheden. De vervolggesprekken met de jongeren die momenteel wel al ondersteuning vanuit een instantie (gemeente) ontvangen, kunnen hierbij waardevolle inzichten opleveren. Deze voorlopige resultaten geven ook een eerste beeld van de veerkracht van de jongeren (hoe blijven zij gemotiveerd om door te blijven zoeken naar werk?), maar verdere verdieping is nodig.

Referenties

- Bisschop, P., J. Zwetsloot, J., Ter Weel, B. & Van Kesteren (2020). De overgang van het mbo naar de arbeidsmarkt, SEO-rapport 2020-05, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Meng, C., van Broekhoven, K., Sijbers, E., & Huijgen, T. (2016). Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2015. ROA. ROA Reports Nr. 002 <https://doi.org/10.26481/umarep.2016002>.
- Van den Berg, E., Bisschop, P., Ter Weel, B., & Zwetsloot, J. (2020). Verschillen in arbeidsparticipatie van mbo'ers circa een jaar na afstuderen, SEO-rapport 2020-73, Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Zwetsloot, J., Ter Weel, B., Bisschop, P., van der Ven, K. & van Rooijen, M. (2020). De impact van de coronacrisis op de overgang onderwijs arbeidsmarkt. Achtergronddocument bij monitor 1.
- Zwetsloot, J., Ter Weel, B. & Bussink, H. (2021). De impact van de coronacrisis op de overgang onderwijs arbeidsmarkt. Achtergronddocument bij monitor 2.
- Zwetsloot, J., Ter Weel, B., Bussink, H., Van der Ven, K., De Winter-Koçak, S., Van Loon-Dijkers, L. & Voorwinden, M. (2021). Een onverwacht valse start op de arbeidsmarkt. Tussenrapportage.

Bijlage A Onderzoeksverantwoording data-analyse

Databronnen

Voor de analyse van de baankansen en de uitstroom uit het onderwijs is gebruikgemaakt van administratieve data afkomstig uit de Microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De Microdata bestaan uit verschillende gegevens die - nadat ze zijn geanonimiseerd - op persoonsniveau te koppelen zijn. In de analyse is gebruikgemaakt van onderwijsdata afkomstig van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), inkomensdata (lonen en uitkeringen) afkomstig van het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Belastingdienst, persoonskenmerken uit de Basisregistratie Personen (BRP) en informatie over zorggebruik vanuit onder andere Vektis en het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ).

Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie betreft alle jongeren tussen de 16 en 30 jaar die in een bepaald jaar staan ingeschreven in het bekostigd onderwijs en al dan niet het bekostigd onderwijs hebben verlaten.

Uitstromers uit het onderwijs zijn jongeren die op 1 oktober van een studiejaar staan ingeschreven aan een voltijdsopleiding in het bekostigd onderwijs en op 1 oktober het jaar daaropvolgend (uitstroomjaar) niet meer staan ingeschreven in het bekostigd onderwijs. Jongeren die op 1 oktober van het uitstroomjaar Nederland hebben verlaten worden niet meegenomen. Ook jongeren die na het behalen van hun havo- of vwo-diploma niet direct doorstromen naar een vervolgopleiding vallen buiten de onderzoekspopulatie. Uit ander onderzoek blijkt dat een groot deel van deze groep een tussenjaar neemt voorafgaand aan de instroom in een hbo- of wo-bachelor.⁷ Ook internationale studenten in het hoger onderwijs vallen buiten de onderzoekspopulatie. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat internationale studenten die na afstuderen Nederland verlaten zich niet (altijd) direct uitschrijven uit de Basisregistratie Personen (BRP), met als gevolg een overschatting van het aantal afgestudeerden zonder baan.⁸

Uitstromers uit het onderwijs zijn ingedeeld naar het hoogst behaalde opleidingsniveau op 1 oktober van het uitstroomjaar. Voor jongeren die in het studiejaar een diploma behalen betreft dat het opleidingsniveau van het behaalde diploma. Voor jongeren die in het studiejaar geen diploma behalen is het hoogst behaalde opleidingsniveau (met diploma) in eerdere jaren als uitgangspunt genomen. Zo worden jongeren die vanuit een mbo-niveau 4-opleiding zijn doorgestroomd naar het hbo en vervolgens hun hbo-opleiding niet afmaken ingedeeld als mbo niveau-4-afgestudeerden.

Baankansen

Definitie

De baankans is gedefinieerd als het hebben van een baan als werknemer voor minimaal drie dagen per week (24 uur bij een 40-urige werkweek). Indien iemand tegelijkertijd meerdere banen heeft is het aantal werkdagen bij elkaar opgeteld om te bepalen of iemand minstens drie dagen per week werk heeft. Het betreft alleen banen die officieel staan geregistreerd, er is binnen de CBS-bestanden geen informatie bekend over informele banen.

⁷ Zie o.a. <https://www.onderwijsincijfers.nl/themas/transities-in-het-onderwijs/studenten-met-een-tussenjaar-in-het-hbo-en-wo>

⁸ zie o.a. <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/wo/aansluiting-arbeidsmarkt-wo/wo-arbeidsmarkt-arbeidsmarkt-positie-wo>

Personen die loon ontvangen maar feitelijk geen uren maken worden tot degenen met een baan gerekend. Dat zijn grotendeels werknemers voor wie de werkgever via de NOW-regeling een vergoeding van de loonkosten krijgt. De administratieve data bevatten verder (nog) geen informatie over werken als zelfstandige. Omdat traditioneel gezien slechts een klein deel van de jongeren als zelfstandige van start gaat en we ons baseren op een vergelijking tussen cohorten (zie onder) vormt dit een kleine beperking voor het onderzoek.

Het hebben van een baan van minimaal drie dagen per week is telkens gemeten over alle banen in een bepaalde kalendermaand. Oftewel, iemand heeft een baan van minimaal drie dagen per week wanneer hij of zij in een bepaalde maand gemiddeld minstens drie dagen per week werkt. De analyses richten zich hoofdzakelijk op de baankansen van schoolverlaters en afgestudeerden met een baan van minimaal drie dagen per week in december 2020 voor cohort 2018-2019 en cohort 2019-2020.

Analyse impact coronapandemie

Om de impact van de pandemie te meten vergelijkt dit onderzoek de baankansen van afgestudeerden en schoolverlaters tijdens de pandemie met de baankansen van (eerdere cohorten) afgestudeerden en schoolverlaters vóór de pandemie.

Om de arbeidsmarktpositie van jongeren vanuit verschillende cohorten met elkaar te kunnen vergelijken zijn de baankansen van jongeren gecorrigeerd voor verschillen in samenstelling tussen cohorten. Dat betreft verschillen in de samenstelling naar opleidingsniveau, opleidingsrichting, geslacht, migratieachtergrond en een aantal overige studie- en persoonskenmerken (zie onderstaande tabel). Telkens is de samenstelling van cohort 2017-2018 als basis genomen. Specifiek is ten eerste door middel van logistische regressies per cohort (2016-2017 t/m 2019-2020) en per maand na uitstroom uit het onderwijs de (invloed van alle meegenomen kenmerken op de) baankans geschat. Vervolgens zijn de coëfficiënten uit dat model ‘geplakt’ op de samenstelling van het cohort 2017-2018, met als resultaat de baankansen (voor allerlei groepen) van een bepaald cohort, gecorrigeerd voor samenstellingsverschillen.

Baankansen voor groepen binnen opleidingsniveaus

Bij de uitsplitsing van baankansen naar groepen binnen opleidingsniveaus, bijvoorbeeld de baankansen van verschillende mbo-opleidingsrichtingen, is rekening gehouden met overige kenmerken van afgestudeerden en schoolverlaters die verschillen in baankansen tussen groepen kunnen veroorzaken. De kenmerken waarmee rekening is gehouden staan in onderstaande tabel.

Tabel 4 Beschrijving achtergrondkenmerken data-analyse

Kenmerk	Beschrijving
Opleidingsniveau en leerweg	Betreft het hoogst behaalde opleidingsniveau op 1 oktober van het uitstroomjaar. Binnen het mbo zijn jongeren met een beroepsopleidende leerweg (bol) en jongeren met een beroepsbegeleidende (bbl) leerweg in verschillende groepen ingedeeld. Jongeren in een bol-opleiding volgen voltijd dagonderwijs en lopen meerdere stages. Jongeren in een bbl-opleiding werken 3 à 4 dagen per week en gaan 1 à 2 dagen per week naar school.

Geslacht en migratieachtergrond	<p>Onderscheid wordt gemaakt tussen jongeren met een Nederlandse, westerse en niet-westerse achtergrond, apart voor mannen en voor vrouwen. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond met een Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse en Surinaamse achtergrond.</p> <p>De indeling naar een westerse of niet-westerse achtergrond wordt gebaseerd op het geboorteland van de ouders. Als de moeder niet in Nederland is geboren is de indeling gebaseerd op het geboorteland van de moeder. Als de moeder wel in Nederland is geboren is de indeling gebaseerd op het geboorteland van de vader. Als beide ouders in Nederland zijn geboren hebben jongeren een Nederlandse achtergrond, ongeacht waar de jongere zelf is geboren.</p>
Opleidingsrichting mbo	<p>De opleidingsrichting binnen het mbo betreft de indeling naar zogenoemde subgroepen. Zie https://www.s-bb.nl/onderwijs/kwalificeren-en-examineren/overzichten-rondom-kwalificeren-en-examineren/crebo voor de crebo-koppeltabel, waarbij staat aangegeven welke mbo-studies (crebo-nummers) onder welke subgroepen vallen.</p>
Opleidingsrichting hbo/wo	<p>De opleidingsrichting binnen het hbo en wo betreft de indeling naar zogenoemde ONR 2019 groepen. Zie https://ideas.repec.org/p/unm/umarot/2019001.html, waarbij staat aangegeven welke hbo- en wo-studies (croho-nummers) onder welke ONR 2019 groepen vallen.</p>
Onderwijssoort jongeren zonder startkwalificatie	<p>De onderwijssoort voor jongeren zonder startkwalificatie betreft het onderwijsniveau en de opleiding waar jongeren op 1 oktober in het jaar voorafgaand aan het uitstroomjaar staan ingeschreven.</p>
Diploma uitstroomjaar	<p>Indicator of iemand zijn of haar laatst genoten opleiding heeft afgerond en een diploma heeft behaald.</p>
Vooropleiding	<p>Hoogst genoten vooropleiding per 1 oktober in het jaar voorafgaand aan het uitstroomjaar.</p>
Thuisituatie	<p>Betreft de thuisituatie bij uitstroom uit het onderwijs. Er wordt onderscheid gemaakt tussen thuiswonende jongeren, uitwonende jongeren en jongeren samenwonend met een partner en/of kinderen.</p>
Arbeidsmarktstatus ouders	<p>Betreft de belangrijkste inkomstenbron van ouders van afgestudeerden en schoolverlaters in het jaar van uitstroom uit het onderwijs. Er wordt onderscheid gemaakt tussen inkomen uit werk, inkomen uit een uitkering, inkomen uit vermogen of onbekend (ongeveer 2 procent).</p>
Opleidingsniveau ouders	<p>Betreft het opleidingsniveau van de ouders van schoolverlaters en afgestudeerden. De ouder met het hoogst behaalde opleidingsniveau is daarvoor doorslaggevend. Onderscheid bestaat er tussen laag, midden, hoog en onbekend. Het opleidingsniveau van ouders is bekend voor ongeveer 70 procent van alle afgestudeerden en schoolverlaters.</p>
Gezondheidssituatie	<p>Categorische variabele die onderscheid maakt tussen jongeren zonder gezondheidsproblemen, jongeren met een lichamelijk gezondheidsprobleem, jongeren met een psychische gezondheidsprobleem en jongeren met zowel lichamelijke als psychische gezondheidsproblemen. Zie onder voor een toelichting op het identificeren van gezondheidsproblemen.</p>
Leeftijd	<p>Leeftijd op 1 oktober van het uitstroomjaar.</p>
Arbeidsmarktregio	<p>Arbeidsmarktregio op het moment van het meten van de arbeidsmarktsituatie. Onderscheid is gemaakt in 35 regio's, zie https://www.regioatlas.nl/indelingen/indelingen_indeling/t/arbeidsmarktregio_s</p>

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021)

Identificeren jongeren met gezondheidsproblemen

Jongeren met een psychisch gezondheidsprobleem zijn gedefinieerd als jongeren die twee jaar op rij GGZ-kosten maken (vergoed via de basisverzekering), en/of twee jaar op rij medicijnen gebruiken voor een psychische aandoening en/of jongeren die een indicatie hebben gekregen voor de Wet langdurige zorg (Wlz) op basis van de

grondslag psychiatrische aandoening. Een groot deel van de kosten van GGZ-zorg aan jongeren tot 18 jaar wordt vanaf 2015 niet meer vergoed via de basisverzekering. Deze groep jongeren ontvangt Jeugdhulp vanuit de gemeente. De groep jongeren die Jeugdhulp ontvangt is echter breder dan alleen de groep met psychische gezondheidsproblemen. Jeugdhulp biedt ondersteuning aan jeugdigen en hun ouders wanneer sprake is van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking, alsmede opvoedingsproblemen (artikel 1.1 van Jeugdwet).

In principe stopt de Jeugdhulp wanneer iemand 18 jaar wordt. Soms is sprake van verlengde Jeugdhulp voor jongeren tot 23 jaar. Aangezien voor het vaststellen van gezondheidsproblemen informatie wordt gebruikt over de twee jaren voorafgaand aan het jaar dat jongeren het onderwijs hebben verlaten, is voor iedereen die maximaal 20 jaar oud is bij uitstroom uit het onderwijs bekend of er sprake is geweest van Jeugdhulp. De groep jongeren met Jeugdhulp is tot de groep jongeren met psychische gezondheidsproblemen gerekend, omdat het in de data niet mogelijk is om de verschillende typen Jeugdhulp te splitsen.

Jongeren met een lichamelijk gezondheidsprobleem zijn gedefinieerd als jongeren die twee jaar op rij bovengemiddeld hoge (niet-GGZ) zorgkosten maken (bovenste deciel), en/of twee jaar op rij medicijnen gebruiken voor een chronische aandoening en/of jongeren die een indicatie hebben gekregen voor de Wet langdurige zorg (Wlz) op basis van de grondslag somatische, lichamelijke of zintuiglijke aandoening.

Bijlage B Onderzoeksverantwoording interviews

Tweede meting

Vanaf juli 2021 is er contact gelegd met de jongeren die begin 2021 voor het eerst zijn geïnterviewd. Hen is gevraagd of zij een tweede keer wilden deelnemen aan het onderzoek. Van de 39 jongeren die eerder zijn geïnterviewd, hebben 26 respondenten nogmaals deelgenomen aan het onderzoek. In totaal hebben 13 respondenten aangegeven niet nogmaals geïnterviewd te willen worden (om verscheidene redenen) of waren niet meer bereikbaar (na meerdere pogingen tot contact). Alle gesprekken zijn in november 2021 afgerond. Wat opvalt aan de groep uitstromers en afgestudeerden die aangaven niet nogmaals te willen deelnemen aan het onderzoek (zie Tabel 5), is dat veel oud-respondenten mbo-opgeleid zijn en/of een migratieachtergrond hebben. Dit heeft ervoor gezorgd dat het aantal mbo-opgeleiden én het aantal jongeren met een migratieachtergrond in de overgebleven onderzoekspopulatie flink afgenomen is.

Rekening houdend met enige vorm van uitval zijn er wel aanvullende interviews gehouden met werkzoekenden die nog niet eerder aan het onderzoek hebben meegedaan. In totaal zijn er 5 nieuwe respondenten opgenomen in de onderzoekspopulatie (zie Tabel 6). De jongeren hebben zich bij ons gemeld via de eerder ingezette wervingskanalen (zie onderstaande alinea over de eerste meting), maar ook via een nieuwe oproep via JongPIT. Dit is een organisatie die zich onder andere inzet als belangbehartiger voor jongeren met een chronische fysieke of mentale beperking. JongPIT heeft via hun kanalen (website, social media) de oproep verspreid. Met de inzet van JongPIT zijn ook werkzoekenden met een chronische fysieke of mentale beperking bij het onderzoek betrokken.

Van de in totaal 31 respondenten zijn de meeste jongeren vrouw (23). Van alle respondenten hebben 6 uitstromers en afgestudeerden een migratieachtergrond. 8 respondenten hebben een mbo-opleiding voltooid, 12 respondenten een hbo-opleiding en 8 respondenten een wo-opleiding. Tot slot zijn 3 respondenten vsv'ers (vroegtijdige schoolverlaters).

Tabel 5 Overzicht overgebleven respondenten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd, migratieachtergrond en opleidingsniveau

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Migratieachtergrond	Opleidingsniveau
1	Man	31 jaar	Ja	Hbo
2	Vrouw	27 jaar	Nee	Wo
3	Vrouw	24 jaar	Nee	Hbo
4	Vrouw	24 jaar	Nee	Wo
5	Vrouw	23 jaar	Nee	Wo
6	Vrouw	26 jaar	Ja	Wo
7	Vrouw	27 jaar	Nee	Hbo
8	Vrouw	27 jaar	Nee	Hbo
9	Vrouw	23 jaar	Nee	Wo
10	Man	20 jaar	Nee	Vsv
11	Vrouw	23 jaar	Nee	Hbo
12	Vrouw	26 jaar	Nee	Hbo
13	Vrouw	26 jaar	Nee	Hbo
14	Man	24 jaar	Nee	Hbo
15	Man	27 jaar	Nee	Hbo
16	Vrouw	24 jaar	Ja	Mbo
17	Vrouw	25 jaar	Nee	Wo
18	Man	26 jaar	Nee	Mbo
19	Man	24 jaar	Nee	Mbo
20	Vrouw	21 jaar	Nee	Vsv
21	Man	24 jaar	Ja	Mbo
22	Vrouw	29 jaar	Ja	Mbo
23	Vrouw	24 jaar	Nee	Wo
24	Man	22 jaar	Nee	Wo
25	Vrouw	20 jaar	Nee	Mbo
26	Vrouw	23 jaar	Nee	Hbo

Bron: Verwey-Jonker Instituut (2021)

Tabel 6 Overzicht nieuwe respondenten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd, migratieachtergrond en opleidingsniveau

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Migratieachtergrond	Opleidingsniveau
27	Vrouw	25 jaar	Nee	Mbo
28	Vrouw	26 jaar	Nee	Hbo

29	Vrouw	30 jaar	Ja	Mbo
30	Vrouw	24 jaar	Nee	Vsv
31	Vrouw	22 jaar	Nee	Hbo

Bron: Verwey-Jonker Instituut (2021)

Eerste meting

Via verschillende kanalen (zie alinea *Werving*) is gezocht naar jongeren die tot deze meest getroffen groepen behoren en zijn zij benaderd voor een eerste interview. Ondanks zeer uiteenlopende activiteiten om jongeren te werven en een verruiming van de doelgroep is het vooral bij jongeren zonder startkwalificatie en uitvallers uit het hoger onderwijs niet gelukt om genoeg jongeren bereid te vinden voor een interview. Het blijkt dat deze groepen jongeren niet goed in beeld zijn: de jongeren staan niet meer in contact met de onderwijsinstelling, hebben nog geen baan en er is vaak geen actieve alumnivereniging. Ook de werving via organisaties waar een deel van jongeren wel in beeld is, zoals bijvoorbeeld Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) en jongerenloketten leverde weinig op. Dat geldt ook voor jongeren met een mbo-2-bol-opleiding, al zijn hier als alternatief in totaal 6 jongeren die naar verwachting pas in het najaar van 2021 afstuderen geïncludeerd via twee groepsinterviews. Bij hbo- en wo afgestudeerden ligt het gerealiseerde aantal interviews boven het streefaantal. Qua opleidingsrichting zijn er vooral jongeren geïnterviewd die zijn afgestudeerd of bijna afstuderen in een sector die relatief hard geraakt is door de pandemie, waaronder de mbo-bol-opleidingen horeca, logistiek, toerisme en hbo-opleidingen in de creatieve sector.

Tabel 7 Het streefaantal en gerealiseerde aantal interviews per opleidingsniveau en - richting

Opleidingsniveau	Meest getroffen groepen	Streefaantal interviews	Gerealiseerd aantal interviews	Opleidingsrichting
Jongeren zonder startkwalificatie	Meisjes, jongeren met een migratieachtergrond of een psychische beperking	12-20	3	
Mbo-2	Bol-afgestudeerden, jongeren met een migratieachtergrond	6-10	9*	<ul style="list-style-type: none"> • Logistiek (6**) • Haarverzorging (1) • Horeca (1) • Hovenier (1)
Mbo-3 en mbo-4	Coronagevoelige opleidingsrichtingen	6-10	8	<ul style="list-style-type: none"> • Horeca (1) • Toerisme (1) • Luchtvaart (1) • Audiologie (1) • Redactioneel medewerker (1) • Maatschappelijk werker (1) • Facilitair medewerker (1) • Secretaresse (1)
Uitvallers hoger onderwijs	Jongeren met een migratieachtergrond	6-10	0	
Hbo en wo	Coronagevoelige opleidingsrichtingen	6-10	19	<ul style="list-style-type: none"> • Theater/muziek (4) • (Kunst)Geschiedenis (4) • Cultuurwetenschappen (3) • Sport (2) • Taal en literatuur (2) • Communicatie (1) • Kunst (1) • Toerisme (1) • Cultuur (1)

Totaal	36-60	39***
---------------	--------------	--------------

Bron: Verwey-Jonker Instituut (2021)

* 6 van de 9 mbo-bol niveau 2 'afgestudeerden' zitten in de laatste fase van hun opleiding. Alle 6 jongeren een opleiding logistiek.

** Deze jongeren zitten allen in de laatste fase van de opleiding.

*** Voor jongeren zonder startkwalificatie is geen opleidingsrichting bepaald.

De meeste respondenten zijn vrouw (24 van de in totaal 39 respondenten). Van de 39 respondenten hebben 13 uitstromers en afgestudeerden een migratieachtergrond. 17 respondenten hebben een mbo-opleiding voltooid, 11 respondenten een hbo-opleiding en 8 respondenten een wo-opleiding. Tot slot zijn drie respondenten vsv'ers (vroegtijdige schoolverlaters).

Tabel 8 Overzicht respondenten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd, migratieachtergrond en opleidingsniveau

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Migratieachtergrond	Opleidingsniveau
1	Man	30 jaar	Ja	Hbo
2	Vrouw	27 jaar	Nee	Wo
3	Vrouw	24 jaar	Nee	Hbo
4	Man	27 jaar	Ja	Mbo
5	Man	28 jaar	Ja	Mbo
6	Man	20 jaar	Ja	Mbo
7	Man	27 jaar	Ja	Mbo
8	Vrouw	24 jaar	Nee	Wo
9	Vrouw	23 jaar	Nee	Wo
10	Vrouw	26 jaar	Ja	Wo
11	Vrouw	27 jaar	Nee	Hbo
12	Vrouw	27 jaar	Nee	Hbo
13	Vrouw	23 jaar	Nee	Wo
14	Man	19 jaar	Nee	Vsv
15	Vrouw	25 jaar	Nee	Hbo
16	Man	23 jaar	Nee	Mbo
17	Vrouw	23 jaar	Nee	Hbo
18	Vrouw	23 jaar	Nee	Hbo
19	Vrouw	26 jaar	Nee	Hbo
20	Vrouw	26 jaar	Nee	Hbo
21	Man	24 jaar	Nee	Hbo
22	Vrouw	26 jaar	Nee	Vsv
23	Man	27 jaar	Nee	Hbo
24	Vrouw	24 jaar	Ja	Mbo
25	Vrouw	25 jaar	Nee	Wo

26	Man	26 jaar	Nee	Mbo
27	Vrouw	21 jaar	Ja	Mbo
28	Man	24 jaar	Nee	Mbo
29	Vrouw	20 jaar	Ja	Mbo
30	Vrouw	21 jaar	Nee	Vsv
31	Man	24 jaar	Ja	Mbo
32	Vrouw	29 jaar	Ja	Mbo
33	Vrouw	24 jaar	Nee	Wo
34	Man	22 jaar	Nee	Wo
35	Vrouw	22 jaar	Nee	Mbo
36	Vrouw	20 jaar	Nee	Mbo
37	Vrouw	30 jaar	Ja	Mbo
38	Man	17 jaar	Nee	Mbo
39	Man	18 jaar	Ja	Mbo

Bron: Verwey-Jonker Instituut (2021)

De interviews vonden plaats van januari 2021 tot juni 2021. De interviews duurden ongeveer een uur en werden vanwege de geldende maatregelen digitaal afgenomen, meestal via MS Teams. Het doel van de eerste ronde interviews was om een beter beeld te krijgen van de getroffen jongeren, hoe hun zoektocht naar werk vorm kreeg, welke obstakels zij tegenkomen en aan welke ondersteuning zij behoefte hebben. Alvorens we ingaan op de zoektocht naar werk volgt hieronder een korte beschrijving van de geïnterviewde groep jongeren, om een beter beeld te krijgen van de basis van waaruit de jongeren op zoek gaan naar werk en zo de resultaten ook beter te kunnen duiden.

Werving

Het streven was om minimaal 6-10 jongeren per groep te spreken (zie Tabel 7), om een beeld te krijgen van de getroffen jongeren en welke obstakels zij tegenkomen. In januari 2021 is begonnen met de werving. De werving liep tot juni 2021. Er zijn zeer uiteenlopende activiteiten ondernomen om de jongeren te werven.

De volgende groepen zijn (meerdere keren) benaderd:

- Tientallen jongerenloketten en organisaties met jongerenwerkers;
- Tientallen LinkedIn pagina's voor alumni;
- Tientallen migrantenzelforganisaties;
- Alle RMC-coördinatoren;
- Een tiental organisaties/opleidingen om in contact te komen met extraneus;
- Tientallen hoger onderwijsorganisaties/-opleidingen.

Deze organisaties is een aantrekkelijke flyer gestuurd met de vraag of zij deze onder de jongeren wilden verspreiden. Op de flyer stond de oproep voor jongeren om deel te nemen aan ons onderzoek. We hanteerden – naast dat de jongeren in de bovengenoemde doelgroepen moesten vallen – nog een aantal selectiecriteria:

- Jongeren in de leeftijd van 16-30 jaar;
- Jongeren die in de zomer van 2019 of daarna afgestudeerd zijn of school hebben verlaten zonder het behalen van een diploma;
- Op zoek zijn naar een baan (die aansluit bij opleidingsrichting en -niveau);

- Geen baan hebben van meer dan drie dagen in de week.

Een groot deel van de benaderde organisaties of personen heeft de flyer voor ons verspreid via e-mail, social media kanalen (LinkedIn, Instagram of Facebook) of face-to-face overhandigd aan jongeren. Verder is de flyer uitgezet in het netwerk van het Verwey-Jonker Instituut en op social mediakanalen. Ook is het onderzoek via persoonlijke contacten binnen verschillende GGD's verspreid onder medewerkers van de coronalijn, waar veel jongeren tijdelijk werkzaam zijn, omdat zij nog geen baan gevonden hebben die aansluit bij hun opleidingsachtergrond. Verder hebben we respondenten gevraagd of zij ons in contact konden brengen met andere jongeren die mogelijk in de doelgroep vielen door de flyer door te sturen of hen te vragen of ze geïnteresseerd zouden zijn (sneeuwbal methode).

Vanaf maart 2021 heeft PlaytoWork - een organisatie die mbo-jongeren matcht aan werkgevers met behulp van een app - ruim 15.000 jongeren tweemaal een e-mail gestuurd met de vraag of zij aan ons onderzoek deel wilden nemen. De jongeren die een e-mail hebben ontvangen, waren geselecteerd op recent afgestudeerd of geen opleiding afgerond, en op zoek naar een baan. In principe zouden deze 15.000 jongeren dus grotendeels binnen onze doelgroep moeten vallen. Van deze 15.000 jongeren heeft 25 procent de e-mail die zij van PlaytoWork hadden ontvangen, geopend. Slechts 80 jongeren hebben aangegeven mee te willen doen aan ons onderzoek. Uiteindelijk hebben 10 van deze jongeren deelgenomen aan een interview. Ook heeft PlaytoWork een flyer gedeeld op social media; dit heeft niet tot nieuwe inclusies geleid. 113 jongeren gaven via PlaytoWork, de mail of Whatsapp aan deel te willen nemen aan ons onderzoek. We namen dezelfde dag of een dag daarop contact op met deze jongeren, om een afspraak voor een interview in te plannen. 80 van deze jongeren bleken niet bereikbaar of pasten niet binnen onze doelgroep. Via verschillende wegen (bellen, mailen en appen) hebben we meerdere keren contact gezocht met deze jongeren. Wanneer het ons wel lukte contact te krijgen met deze jongeren, bleek dat veel jongeren buiten de doelgroep vielen, bijvoorbeeld omdat ze te oud waren, net gestart waren met hun opleiding of fulltime werkten.

Voor de eerste meting hebben we 39 jongeren geïnterviewd. Dit aantal is veel lager dan de 60 tot 80 jongeren die we hoopten te interviewen. We hebben meer hbo- en wo-geschoolde jongeren gesproken dan gepland, maar vanuit de andere geselecteerde groepen hebben we minder jongeren gesproken dan waar we naar streefden. De werving verliep veel moeizamer dan verwacht, vooral de mbo-geschoolde jongeren, vsv'ers en jongeren die zonder diploma het hoger onderwijs hebben verlaten. Dit komt deels doordat deze jongeren nergens in beeld zijn: de jongeren staan niet meer in contact met school en hebben nog geen baan. Ook zijn er voor deze jongeren - in tegenstelling tot wo- en hbo-geschoolden - vaak geen actieve alumniverenigingen. Werving via organisaties waar een deel van deze jongeren wel in beeld is (zoals jongerenloketten en RMC-coördinatoren) leverde weinig tot niets op. Vanwege de moeizame zoektocht naar mbo-studenten en vsv'ers, hebben we de geselecteerde groepen verruimd. Alle mbo-studenten die recent waren afgestudeerd hebben we geïnccludeerd, in de hoop hiermee de groep mbo'ers te vergroten. Ook alle vsv'ers konden deelnemen, ongeacht migratieachtergrond of psychische beperking. Daarnaast zijn we wat soepeler omgegaan met het criterium dat we alleen jongeren wilden spreken die in de zomer van 2019 of daarna afgestudeerd zijn. Daarnaast hebben we aan het eind van de wervingsperiode ook ingezet op mbo-2-bol-studenten die bijna gingen afstuderen aan een opleiding die valt binnen de sectoren die zwaar door de coronacrisis getroffen zijn (zoals horeca, toerisme en haarverzorging). Via deze weg zijn op locatie twee groeps gesprekken (dit was een vereiste vanuit de opleiding) afgenomen, waar in het ene groeps gesprek twee jongeren en in het andere groeps gesprek vier jongeren aanwezig waren.